

Ο ΠΑΝ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΑΝΔΡΟΚΛΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀρίστου Καμπάνη: Κλεψύδρα, σκέψεις γεννώμεναι ἀπὸ τὰ πράγματα.—

Ἰακώβου Λεοπάρδη: Ἐγκώμιον τῶν πουλιῶν. — *Γ. Βλαχογιάννη*:

Λόγοι καὶ ἀντίλογοι. — *Κ. Χρηστομάνου*: Νιάτα. — Τραγοῦδι. — *Θωμᾶ Οἰ-*

κονόμου: Δραματικαὶ σχολαί. — *Τριστάνου, Ἀλεξάνδρου Μαυρουδῆ*:

Ποιήματα. — *Κνοντ Χάμσον*: Ἡ Πεῖνα, μυθιστόρημα (μετάφρασις). —

Σιμωνίδου τοῦ Ἀμοργίνου: Ἡ γυναῖκα πᾶχει γενιὰ ἀπὸ τᾶλογο (μετά-
φρασις Βάρναλη). — *Π. Σ. Ροδοκανάκη*: Μετέωρα (ἐντυπώσεις).

Χρονικὰ τοῦ μηνός: Νέα βιβλία. — Ἑλληνικὰ περιοδικὰ κέφημερίδες. —

Ἑλληνικὸν θέατρον. — Ξένα περιοδικὰ. — Θεατρικαὶ πληροφορίες. —

Μικραὶ πληροφορίες.

Εἰς τὸ ἐξώφυλλον: Ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ *Πανός* τῶν κ. κ.

Παύλου Νιοβάνα, Κωστῆ Παλαμᾶ, Μίμη Λυμπεράκη, Σπ. Δεβιάζη.

Προσεχῆ δημοσιεύματα.

ΑΘΗΝΑΙ

35 — ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 35

ΕΚΔΟΤΗΣ Γ. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

1908

Ο ΠΑΝ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

35 — ΓΡΑΦΕΙΟΝ ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 35

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ ΑΝΔΡΟΚΛΗΣ ΞΕΝΑΚΗΣ

Συνδρομή ἑνὸς ἔτους διὰ τὸ Ἐσωτερικὸν δραχ. 10

» » » » Ἐξωτερικὸν φρ. χρ. 12

Αἱ συνδρομαὶ εἶνε προπληρωταί. Πᾶσα ἀπόδειξις πληρωμῆς συνδρομητοῦ εἰς τὸν «Πᾶνα» φέρει ἀπαραιτήτως τὴν ὑπογραφήν τοῦ διευθυντοῦ.

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣ

Ἐλάβαμεν τὰς ἀκολουθοῦσας ἐπιστολάς τὰς ὁποίας δημοσιεύομεν :

Ἀγαπητὲ Καμπάνη,

Τὸ πρόγραμμα τοῦ «Πανός» ποῦ εἶχες τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ στείλῃς, πολὺ φωτεινὸν καὶ ἐλπιδοφόρον. Τὸ ἐδιάβασα μ' ἕνα αἶσθημα ἀνακουφίσεως. Τὰ γράμματά μας διατρέχουν μίαν κρίσιν σαρλατανισμοῦ, εἰς χεῖρας δεξιῶν ἐκμεταλλευτῶν. Εἶναι ἡ πλέον ἐπικίνδυνη. Ἦτο ἡ στιγμή δι' ἕνα περιοδικόν, ἕνα ὄργανον ἀληθείας καὶ τιμιότητος, ὅπως ὑπόσχεσαι τὸν «Πᾶνα». Σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ θεωρήσῃς ἰδικόν σου εἰς ὅ,τι ἠμπορῶ νὰ χρησιμεύσω.

Με ἀγάπην
ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Φίλε κ. Καμπάνη,

Εὐχαρίστως θὰ προσφέρω κ' ἐγὼ τὸ φόρο μου στὸν «Πᾶνα», καὶ τιμὴ μου θὰ εἶναι ἡ συνεργασία ποὺ εἶχες τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ ζητήσῃς. Γνωρίζω πὼς βρεσκόμαστε, καὶ πὼς θὰ βρεθοῦμε ἴσως, ἀντίθετοι καὶ πολέμοι σὲ ζητήματα σημαντικά. Καὶ στὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν, περὶ τὸ νὰ τὸ σημειώσω, προχωρεῖ κανεὶς καὶ δρόμον ἀνοίγει καὶ μὲ τὴ σύγκρουση καὶ μὲ τὸν πόλεμον. Μὰ ὁ πόλεμος πάντα εἶν' ἕνας τρόπος· δὲν εἶναι σκοπός. Ὁ καλὸς τρόπος εἶν' ἐκεῖνος ποὺ βρῖσκει στὸ δρόμον του μπροστά, ξεκούρασμα καὶ ξανάσασμα, τὰ tempia serena τοῦ ποιητῆ, ἀρχὴ καὶ τέλος τοῦ ἰδανικοῦ. Ὁ σοφὸς πρέπει νὰ μὴν ξεχνᾷ κάποιον — πὼς νὰ τὸ πῶ — λειτουργικὸ συγκράτημα κ' ἐκεῖ ποὺ ξαναμμένει μάχεται. Τὸ θλιβερό δὲν εἶναι ὁ κανγᾶς, ἀλλὰ κάποιος **τόνος**, μέσα στὸν κανγᾶ, ποὺ δὲ στέκει, κάτι τι ποὺ γυρεύει νὰ κατεβάσῃ τὸ ἱπποτικὸ κονταροχτύπημα τῶν ἰδεῶν στὴν πρόστυχη γροθοπατινάδα τῆς μικροπολιτικῆς. Ἐπειτα πρέπει ἐκεῖνοι ποὺ ζητᾶνε κάτι, ὅσο κι ἂν φιλονεικοῦν, νὰ νοιώθουν τὰ στοιχεῖα τοῦλάχιστο τῆς γλώσσας ποὺ μεταχειρίζονται γιατί ἀλλοιώτικα καμμιὰ συνεννόηση δὲν εἶναι δυνατὴ μεταξύ τους.

Δὲν μπορεῖ παρά νὰ συμφωνοῦμε. Ἄδιάφορο. Ἐγὼ πάντα κρατῶ ζωντανὴ μέσα μου τὴν ἐντύπωση ἀπὸ τὸν ποιητὴ Ἀριστο Καμπάνη.

Ο ΠΑΝ

ΕΤΟΣ Α' — ΤΕΥΧΟΣ 1

*

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1908

ΚΛΕΨΥΔΡΑ

[Σκέψεις γεννώμεναι ἀπὸ τὰ πράγματα]

«Ὁ Πάν» ἔρχεται μὲ ὠρισμένον πρόγραμμα πρὸς τὴν ζωὴν. Τὸ πρόγραμμά του μὲ ὀλίγας λέξεις διευτυπώθη εἰς τὴν ἀγγελίαν του. Εἰς τὰς σελίδας αὐτὰς θὰ φροντίσωμεν νὰ ανταποκριθῶμεν πρὸς τὰς ὑποσχέσεις, ποῦ ἐδώσαμεν ἐκεῖ. Θὰ καταστήσωμεν δηλονότι τὸν «Πᾶνα» ὄργανον τῆς ἐκλεκτῆς ἐλευθέρως σκέψεως, τῶν εὐγενῶν συγκινήσεων, ὄργανον τῶν δημιουργῶν. Ἐν συμβῆ συχνὰ αἰ γινῶμαι τῶν συντακτῶν του νὰ συγκρουσθοῦν πρὸς ἀλλήλους, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι «ὁ Πάν» δὲν ἔχει σχηματισμένην γνώμην ἐπὶ τῶν γεγονότων. Διότι τὰς γνώμας «τοῦ Πανός» κυρίως ἀντιπροσωπεύει ἡ ἀνυπόγραφος ἀρθρογραφία τῶν σελίδων τούτων, καθὼς καὶ τὰ ἄρθρα, τὰ ὁποία φέρουν τὴν ὑπογραφήν τῆς διευθύνσεως. Διὰ τὰ ἄλλα δημοσιεύματα εὐθύνονται ἀκεραίως οἱ ὑπογράφοντες. Διότι τὸ περιοδικόν τοῦτο δὲν ἤλθε νὰ ἐγκαθιδρύσῃ τὴν λογοκρισίαν. Τὸναντίον: ἤλθε νὰ προαγάγῃ τὴν ἐλευθερίαν τῶν συζητήσεων. Οἱ συνεργάται του δὲν ἀνήκουν εἰς ὠρισμένον κόμμα.

Ὡς πρὸς τὴν γλῶσσαν «ὁ Πάν» εἶναι ὑπὲρ τῆς ἀπλοποιήσεως καὶ ἀναπλάσεως τῆς γραπτῶς παραδοθείσης γλώσσης. Μολαταῦτα ἀφίνει πᾶσαν ἐλευθερίαν εἰς τοὺς συνεργάτας του. Ἀποκλείει μόνον ἐκ τῶν σελίδων του τοὺς σχολαστικούς, διότι θεωρεῖ τούτους ἐχθροὺς πρὸς τὴν ζωὴν. Καὶ τὴν **Ζωὴν** κυρίως ἤλθε νὰ ἐξυπηρετήσῃ «ὁ Πάν». Καὶ τὴν **Τέχνην** καὶ τὴν **Σκέψιν** καθ' ὅσον συνδέονται πρὸς τὴν **Ζωὴν**.

Ἰδιαιτέρως τὸ διαμέρισμα ὑπὸ τὸ ὄνομα **Κλεψύδρα** τοῦ περιοδικοῦ, φέρον τὴν ὑπογραφήν τῆς διευθύνσεως, θὰ εἶναι μία τρόπον τινὰ γενικὴ κριτικὴ τῶν παντοίων γεγονότων τοῦ μηνός.

Ἡ φιλονικία εἰς τὸν Αἴμον.— Ἐνῶ ἀκόμη οἱ Ἀθηναῖοι δημαγωγοὶ καὶ φωνασκοὶ ἐσυζητοῦσαν, ἂν θὰ μᾶς βλάβῃ τὸ νεοτουρκικὸν κίνημα καὶ περιποτή-

σεις ἐπιδαφιλεύοντο εἰς τὸν Μουνήρ Πασάν ἐπισκεφθέντα τὰς Ἀθήνας, τὸ κίνημα ἐξαπλώνεται, οἱ νεότουρκοι κρατοῦν αἰχμάλωτόν τους οἶονεὶ τὸν Σουλτάνον.

Ὅλοι τότε κάμνουν τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν. Τὴν θέσιν τοῦ κηδεμόνος τῆς Τουρκίας λαμβάνει ἀντὶ τῆς Γερμανίας ἢ Ἀγγλίας καὶ τὸν ἀρειμάνιον καὶ ἀλύγιστον Τεύτονα διαδέχεται εἰς τὴν σκηνὴν ὁ χαρούμενος Τζῶν Μπούλ.

Ἀποδεικνύεται οὗτος κακὸς κηδεμῶν, εἶναι ἢ ἀλήθεια. Ἄλλ' ἴσως εἰς τὴν Βαλκανικὴν ἀνεμοζάλην ὄθησιν ἔδωκεν ἢ ἀπερίσκεπτος ἀλαζονεία τοῦ μεγάλου Βεζύρη μᾶλλον. Εἰς μίαν κρίσιμον στιγμὴν, τὴν κρίσιμωτέραν ποῦ διέρχεται ἡ γειτονικὴ ἐπικράτεια, ἐνόμισεν ὅτι ἔπρεπε νὰ φέρῃ εἰς τὸ μέσον ἓνα γελοῖον ζήτημα τύπων. Δὲν ἐκάλεσε εἰς ἓνα διπλωματικὸν ἐπίσημον γεῦμα τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς Βουλγαρίας. Ἦτον μία πρόκλησις. Καὶ εἰς τὴν πρόκλησιν αὐτὴν ὁ μέχρις ὀδόντων ὀπλισμένος Βουλγαρικὸς λαὸς ἀντετάχθη μὲ ἀρκετὸν θάρρος, καὶ μὲ ζηλευτὴν ἀποφασιστικὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ ζητήσας τὴν ἀρωγὴν τοῦ Καισαροβασιλέως, ὁ ὁποῖος τὴν αὐτὴν στιγμὴν ἀφήρσε τὴν φιλὴν ἐπικυριαρχίαν τοῦ Σουλτάνου ἀπὸ τὴν Βοσνίαν καὶ Ἑρζεγοβίην.

Ἐνα ζήτημα τύπων ἔφερεν εἰς τὸ μέσον ἄλλα δύο τύπων ζητήματα. Ἡ Βουλγαρία δὲν ἐκέρδισεν ἴσως πολλὰ μεταβληθεῖσα ἀπὸ ἡγεμονίας εἰς βασιλείον. Οὔτε ἡ Τουρκία ἀπολέσασα τὴν φιλὴν ἐπικυριαρχίαν ἐπαρχιῶν, αἱ ὁποῖαι πρὸ πολλοῦ τῆς ἦσαν ξένοι. Τὸ δὲ κρητικὸν ζήτημα, τοῦ ὁποῖου ἡ λύσις ἔγεινε μᾶλλον προσεχῆς, ἀργὰ ἢ γλίγωρα θὰ ἐλάμβανε τὴν ἰδίαν λύσιν.

Ἄλλ' ὅπωςδήποτε τὸ γόητρον τῆς Τουρκίας ὑφίσταται νέας δοκιμασίας. Καὶ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μετὰ πεποιθήσεως δύναται νὰ ἰσχυρισθῇ κανεὶς, εἶναι ὅτι διὰ νὰ ἐδραιωθῇ τὸ νέον φιλελεύθερον καθεστῶς εἰς τὴν Τουρκίαν, χρειάζονται ὀλιγώτερον θερμοκέφαλοι ἄνθρωποι νὰ διευθύνουν τὰς τύχας τοῦ γειτονικοῦ Κράτους.

Ἡ Κρήτη. — Ἐνα λαὸν νέον ὑγιᾶ καὶ ὠραῖον προσοικειούμεθα. Λαὸν βαθύτα ἐλληνικόν, γεμᾶτον δωρικὴν αὐστηρότητα, ἦθη λιτά, γόνιμον καὶ μὴ ἐπιπόλαιον λαόν.

Ὁ ἐλληνικὸς στρατὸς θὰ εὖρη νέον αἷμα. Ἡ Ἑλληνικὴ βουλὴ θὰ εὖρη νέους ῥήτορας. Τὸ ἐλληνικὸν ναυτικὸν θὰ εὖρη ἀσφαλῆ σταθμὸν κάτω εἰς τὸν ὄμφαλὸν τῆς Μεσογείου.

Τὸ γεγονός εἶναι μέγα. Ἴσως δὲ φέρει ἀποτελέσματα βαρύτερα τῶν ὄσων προσδοκῶμεν. Μίαν γενικὴν ἀνανέωσιν. Ῥιζικὴν μίαν ἀνάπλασιν.

Ἡ στιγμή εἶναι κατάλληλος. Ἐνα πολίτευμα αὐτοσχεδιασθὲν ἀπὸ τοὺς φλυάρους τοῦ 62 - 64 διέπει τὴν τύχην τοῦ Κράτους τούτου. Καὶ τὸ πολίτευμα αὐτὸ τὸ οἶονεὶ χαρτοπολίτευμα μὲ τὴν παιδαριώδη καθολικὴν ψηφοφορίαν, μὲ τὴν μίαν βουλήν, τὸ πλημμελὲς εἰς τὰς λεπτομερείας, τὸ σχολαστικόν, τὸ συγκεντρωτικὸν μέχρις ἀποκολοκυνθώσεως, τὸ πολίτευμα ποῦ ἐγέννησε τὴν κατάστασιν αὐτὴν, τὸ ἐξαρθρωτικόν, οἱ Κρητικοὶ ὀφείλουσιν ὅπως καὶ δύνανται νὰ μᾶς βοηθήσουν, ὅπως ἀποτινάξωμεν. Δύνανται νὰ δώσουν ὄθησιν διὰ τὴν σύγκλησιν μιᾶς ἐθνοσυνελεύσεως. Εἶναι ἀποφασιστικώτεροι — ὑγιέστεροί μας λοιπόν.

Καὶ ἰδοὺ διὰ ποῖον λόγον θεωρῶ τὴν ἔνωσιν τῆς Κρήτης μὲ τὴν Ἑλλάδα γεγονός οὐσιωδῶς ἱστορικόν.

Ἡ διαμαρτυρία τοῦ κ. Κρούμπαχερ. — Ὁ γνωστὸς βυζαντινολόγος καὶ καθηγητὴς εἰς τὸ πανεπιστήμιον τοῦ Μονάχου κ. Κάρολος Κρούμπαχερ, ὁ ἀκαταπόνητος ἐρευνητὴς τῆς μεσαιωνικῆς λογοτεχνίας τοῦ ἔθνους μας, ἐξέδωκε φυλλάδιον ἐντίμου διαμαρτυρίας ἐναντίον τοῦ κ. Μυστριώτου, καθηγητοῦ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων εἰς τὸ Ἀθηναϊκὸν πανεπιστήμιον, ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγων μηνῶν εἰς συνεδρίασιν πανεπιστημιακὴν κατηγορήσας τὸν Γερμανὸν σοφὸν ὡς προδότην τῶν Ἑλληνικῶν συμφερόντων. Ἀπήτησε δὲ τότε συγχρόνως ὁ ἐν λόγῳ καθηγητὴς τοῦ Ἀθηναϊκοῦ πανεπιστημίου νάπαλειφθῇ ἓνα μικρὸν κονδύλιον ἀπὸ τὸν πανεπιστημιακὸν προϋπολογισμὸν προωρισμένον ὡς συνδρομὴ διὰ μικρὸν ἀριθμὸν ἀντιτύπων τοῦ περιοδικοῦ «Βυζαντινὰ Χρονικά», τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κρούμπαχερ, ἐκδίδει ὁ γνωστὸς ἐκδότης κ. Teubner.

ὑπῆρξαν ἀληθινὰ καὶ τότε οἱ διαμαρτυρηθέντες κατὰ τὴν πανεπιστημιακὴν μοιραίαν ἐκείνην συνεδρίασιν ἐναντίον τῆς προτάσεως τοῦ κ. Μυστριώτη, ἐναντίον τῶν συκοφαντιῶν τὰς ὁποίας ἐτόξευσεν ἐκεῖνος κατὰ τοῦ Κρούμπαχερ, ἀλλ' ὅμως τὸ στίγμα ἔμεινεν εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ὅτι δεχθὲν τὴν γνώμην τοῦ παραδόξου κ. καθηγητοῦ τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἀπήλειψε τὸ κονδύλιον τὸ προωρισμένον διὰ τὰ «Βυζαντινὰ Χρονικά», ἀφήκε μάλιστα νὰ νομισθῇ ὅτι τὰς συκοφαντίας ἐναντίον τοῦ Γερμανοῦ χαλκέντερου ἐπιστήμους οἶονεὶ ἐπεκύρωσεν.

Καὶ ἰδοὺ διὰ ποῖον λόγον ὁ κ. Κρούμπαχερ διαμαρτύρεται ἐνώπιον τοῦ ἐπιστημονικοῦ κόσμου τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Γερμανίας. Τὸ Ἑλληνικὸν πανεπιστήμιον βεβαίως ἀργὰ ἢ γλίγωρα θὰ ἐπανορθώσῃ τὸ λάθος, ἀκοῦον τὰς

γνώμας σοφωτέρων καὶ τιμωτέρων ἐρευνητῶν ἀπὸ τὸν κ. Μυστριώτην, στερουμένων πνεύματος πανουργικοῦ καὶ δημαγωγικοῦ, ἐπιστημόνων, οἱ ὅποιοι δὲν γίνονται ὄργανα τῶν διαφόρων πολιτικῶν, ὅπως ἔγεινεν ὁ κ. Μυστριώτης κατὰ τὰ Εὐαγγελιακὰ κατὰ τὰ Ὁρестειακὰ καὶ εἰς συχνὰς ἄλλας περιστάσεις. Ὁ εἰσαγγελεὺς Μπενῆ-Ψάλτης ἄλλοτε καὶ ὁ κ. Δημήτριος Πάλλης ἐγνώρισαν νὰ τὸν περιορίσουν ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς εὐπρεπείας.

Ἐνας ἐρευνητῆς ὅπως ὁ κ. Κρούμπαχερ, ποῦ, ὅπως τὸ ἔργον του ἀποδεικνύει διαπνέεται ἀπὸ φιλελληνισμὸν ὑπέροχον, εἶναι ἀξίος τῆς «ἐν τῇ πρυτανείῳ σιτίσεως».

Ἡ ἐφεκτικότητα. — Ἐνας λαὸς κυρίως μόνον ἀπὸ μαθήματα αἵματος διαπαιδαγωγεῖται. Εἶναι μία ἀλήθεια τὴν ὁποίαν δὲν ἐπρόσεξαν, τὴν ὁποίαν μολαταῦτα ἢ ἱστορία κυρώνει. Κυρώνει ποικιλοτρόπως καὶ δαφιλωῶς. Τὸ αἵματοβαμμένον 97 ἴσως ἦτον βάπτισμα — ἀναγεννήσεως — Τίς οἶδε! Ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ μᾶς ὠφελήσῃ περισσότερο. Ἴσως μαθήματα τόσον ἀκριβὰ, πληρωνόμενα μὲ αἷμα, ἔπρεπε καλύτερα νὰ ἐννοήσωμεν, νὰ ἐκμεταλλευθῶμεν, νὰ χρησιμοποιήσωμεν. Ἴσως ἀρκετὰ δὲν μᾶς ὠφέλησαν ἀλλὰ μᾶς ὠφέλησαν ὅπωςδὴποτε.

Ἴδου τὸ Σαμιακὸν ζήτημα, ἴδου τὸ Κρητικόν, πρὸ καιροῦ τὸ Σμυρναϊκόν, καθημερινῶς τὸ Μακεδονικόν. Καὶ ὅμως οὐδεμία φιλοπόλεμος διαδῆλσις εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἡσυχία σωφροσύνη, ἐφεκτικότης.

Εἶναι νέκρα τοῦτο; Δὲν τὸ νομίζω. Μᾶλλον εἶναι διαπαιδαγωγῆσις πολιτική. Τὰ αἱμάτινα μαθήματα κοστιζοῦν ἀκριβὰ, ἀδυνατίζουσι τοὺς λαοὺς, ἀτονίζουσι τὸ ἠθικόν τους, εἶναι ἐπικίνδυνα, ἀλλὰ φαίνεται, εἶναι ἀναγκαῖα. Καὶ — εἶναι πλέον φανερόν — τὸ 97 μᾶς ὠφέλησε περισσότερο παρὰ μᾶς ἔβλαψε. Ὁφείλομεν νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν. Ἡ σωφροσύνη τοῦ κ. Θεοτόκη καὶ τῶν κ. κ. ὑπουργῶν τῶν ἐξωτερικῶν εἶναι ἀντανάκλασις μιᾶς γενικωτέρας πανεθνικῆς ἐφεκτικότητος.

Ὁ Εὐλοθραύστης. — Ὅτι ἐσκέφθησαν νὰρχίσουν τὸν καλλωπισμὸν τῆς πόλεως μὲ ἔργα συγχρόνου νεοελληνικῆς γλυπτικῆς σημαίνει πρόδοον. Βέβαια ἢ σύγχρονος νεοελληνικῆ γλυπτικῆ δὲν εὑρίσκεται εἰς ἀξιολύτουτον κατάστασιν. Ἐλάχισται εἶναι αἱ φανερώσεις τῆς αἰ εὐγενικαί, συχνότεραι αἱ βάνουσι. Καὶ εἶναι περίεργον ὅτι ὁ λαὸς ποῦ ζῆ μεταξὺ τῶν λειψάνων τῆς μεγάλης παλαιᾶς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς, μεταξὺ τῶν γλυπτῶν τοῦ Παρθενώ-

νος καὶ τῆς Ὀλυμπίας, τῶν γλυπτῶν τοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν, δὲν κατώρθωσε νὰ ἔχῃ μεταξὺ τῶν σημερινῶν τεχνιτῶν δύο ἢ τρεῖς γλύπτας ἀξίους τοῦ ὀνόματος. Δύο τρεῖς ἀνθρώπους ἐννοοῦντας τὸ σχῆμα, ἐννοοῦντας νὰ ὑποβάλουν τὴν σκέψιν των εἰς ρυθμόν. Ὁ μακαρίτης Γιαννούλης Χαλεπᾶς ὑπῆρξεν ἕνας μέγας πρόδρομος. Ποῦ οἱ συνεχισταὶ τοῦ ἔργου ἐκείνου;

Ἐν τούτοις εἶναι ἐνθαρρυντικὸν καί, ὅπως σὰς εἶπα, σημειώνει πρόδοον τὸ ὅτι ἐσκέφθησαν νὰ ἐνθαρρύνουν τὴν σύγχρονον γλυπτικὴν βραβεύοντες τὸν ἰκανότερον μεταξὺ τῶν σημερινῶν γλυπτῶν μας κ. Φιλιππότην.

Ὁ κ. Φιλιππότης εἶναι ἕνας ρεαλιστῆς εἰς τὴν ὠμὴν κυριολεξίαν τῆς λέξεως. Ὑποτάσσει τὸ μάρμαρον εἰς ὅλας τὰς ἰδιοτροπίας τῆς ἀνθρωπίνης σαρκός. Εἶναι ἀντιγραφεὺς τοῦ φυσικοῦ μέχρις ὑπερβολῆς. Μιμεῖται σχεδὸν δουρικᾶ, καὶ τοῦτο εἶναι πρὸς ζημίαν τῆς τέχνης του. Οἱ παλαιοὶ Ἑλληνες γλύπται ἐγνώριζαν χωρὶς ὑπερβολικὴν προσήλωσιν εἰς τὰς ἀνατομικὰς λεπτομερείας, χωρὶς χειρωνακτικὰς προσπάθειας νὰ δίδουν τὴν ἐννοίαν τῆς ζωῆς. Τοῦτο βέβαια δὲν κατορθῶναι ὁ κ. Φιλιππότης. Ὁ «Εὐλοθραύστης» εἶναι ἔργον γεμάτον ἀπὸ παρατήρησιν, εἶναι πλουσία σπουδῆ, ἀλλ' ἀπέχει πολὺ ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ἔργον τέχνης. Τοῦ λείπει ἡ πνοὴ τῆς ἀνωτέρας ζωῆς, τοῦ λείπει ὁ ρυθμὸς, τὸ πραγματικὸν γλυπτικὸν σχῆμα. Τοῦ λείπει ἡ εὐγένεια. Πάρα πολλὴ προσπάθεια. Πάρα πολλὰ φλέβες τετωμένα. Πόσον αὐτὸ τὸ ἔργον εἶναι ἄψυχον!

Καὶ ὅμως εἶναι ἕνα κομμάτι ἀξιοσημείωτον μέσα εἰς τὴν πτωχείαν τῆς σημερινῆς ἑλληνικῆς γλυπτικῆς. Φέρει τὴν σφραγίδα τῆς σπουδῆς, τῆς δεξιότητος, ἀν ὅχι τῆς τέχνης, τὴν ὁποίαν ἕνας Χαλεπᾶς, ἕνας Γύζης ἤγγισαν πράγματι.

Θέατρον καὶ μὴ θέατρον. — Ἡ ἐφετινὴ θεατρικὴ περίοδος ὑπῆρξεν ἴσως ἢ μᾶλλον ἀτιμωτικὴ διὰ τὸ Ἑλληνικὸν θέατρον. Αἱ ὀλίγαι δραματικαὶ προσπάθειαι τῶν ποιητῶν — μικραὶ ἢ μεγάλαι ἀδιάφορον — δὲν κατώρθωσαν νὰ παραλύσουν βέβαια τὰς προσπάθειας τῶν βιομηχάνων. Ὑπῆρξεν ἀκόμη ἀνίκανοι νὰ τὰς ἀντιμετωπίσουν ἀπλῶς. Τὸ θέατρον ἔγεινεν ἔρμαιον τῶν ἐπιθεωρησεογράφων, ὅπως οἱ ἀναγνωσματογράφοι ἀντικατέστησαν πᾶν σοβαρὸν φιλολογικὸν δημιούργημα. Ἐπιθεωρήσεις παίζονται εἴκοσι, τριάντα, σαράντα, πενήντα, ἑκατὸ φοράς. Ἀστεία τοῦ δρόμου, στίχοι τοῦ δρόμου, εὐφυϊολογία τοῦ δρόμου, τραγούδια τῶν ξένων ὑπερετῶν, ἀσυναρτησία περισσὴ καὶ γίνεται μία ἐπιθεώρησις. Ὁ κ. Δημητρακόπουλος, ὁ κ. Τσοκόπουλος, ὁ κ. Ἀννι-

νος, ὁ κ. Ἀρνιώτης ἀκόμη μᾶς ἐξεφούρνισαν ἀπὸ μίαν ὁ καθένας. Καὶ τὸ κοινὸν ἐπρόστρεξεν ἐκεῖ. Κάθε ἄλλη ποιητικὴ ἀπόπειρα παρηγκωνίσθη. Τὸ γοῦστο τοῦ κόσμου ὑπεβιβάσθη. Τί πρὸς τοῦτο; Ἔνας ἐκ τῶν κ. κ. ἐπιθεωρησεογράφων μᾶς ἐκαυχήθη, ὅτι ἀκολουθεῖ τὸ παράδειγμα τοῦ πατρὸς Ἀριστοφάνους.

Ἄλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἐσταμάτησεν ἕως ἐδῶ. Τὰ τραγούδια τῶν ἐπιθεωρησῶν ἔφεραν εἰς τὸ μέσον τὰς ὑπερέττας. Ἀπὸ τὴν ἐπιθεώρησιν εἰς τὴν ὑπερέτταν. Ὁφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι εἶναι τοῦτο μία πρόοδος. Τίς οἶδε, ἀν ἀπὸ τὴν χαρούμενην ἐλαφρὰν ὑπερέτταν δὲν ἔλθωμεν εἰς τὴν opera comique καὶ τὸ μελόδραμα, τὸ δράμα καὶ τὴν λεπτὴν κωμωδίαν ἀκόμη. Ὁ συρμὸς εἶναι κάποτε ἀγαθός· ἄς τὸν ἀκολουθήσωμεν. Μέχρις ὅτου τὸν ὑποτάξωμεν. Πάντοτε αἱ ἐπιθεωρήσεις εἶναι εἶδος ταπεινότερον ἀπὸ τὰς ὑπερέττας, καθὼς μάλιστα τὰς ἔχουν ἀντιληφθῆ οἱ ἐδῶ μεγαλοβιομήχανοι τῆς πέννας, οἱ ὅποιοι τὸν ναὸν τοῦ πατρὸς Ἀπόλλωνος μετέβαλαν εἰς οἶκον ἐμπορίου.

Τὸ βασιλικὸν θέατρον. — Καί, ὅπως σᾶς εἶναι γνωστόν, τὸ βασιλικὸν θέατρον ἔκλεισε. Βέβαια τοῦτο δὲν ἐζημίωσε τὴν τέχνην· οὔτε καὶ τὴν ὠφέλησε. Ὑπῆρξε γεγονός κατ' ὀλοκληρίαν ἀδιάφορον πρὸς τὴν τέχνην. Καθὼς εἶχε γίνεαι πρυτανεῖον σιτίσεως τῶν ἀνοήτων καὶ τῶν σχολαστικῶν, δὲν ἦτο δυνατόν νὰνταποκριθῆ πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις καὶ τῶν λιτοτέρων φίλων τοῦ θεάτρου. Μολαταῦτα τὸ γεγονός δὲν εἶναι χωρὶς σημασίαν ὅποιανδήποτε. Ἔχει κάποιαν σημασίαν, ὅταν μένη διευθυντῆς τοῦ κλειστοῦ ἐρμητικῶς θεάτρου ὁ κ. Ἀγγελος Βλάχος, ἀνὴρ καλὸς καὶ ἀγαθός, πρῶην ὑπουργός, πρῶην πρεσβευτής, πρῶην λεξικογράφος, πρῶην καθηγητῆς τῆς ἀπαγγελίας, πρῶην ποιητής, πρῶην συγγραφεὺς τῆς «Κόρης τοῦ Παντοπώλου», πρῶην νομάρχης καὶ πόσα ἄλλα πρῶην! Τὸ ἡλίθιον οἰκοδόμημα τῆς ὁδοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου, τὸ κακορρίζικον, τὸ ξενόρρυθμον καὶ τὸ ἄρρυθμον, τὸ συνορεῦον μὲ παντοπωλεῖον προσωποποιεῖται τελείως ἀπὸ τὸν συγγραφέα τῆς «Κόρης τοῦ Παντοπώλου» διευθυντῆν του.

Εἶναι ἡ πικρὰ — καὶ φαιδρὰ ἀλήθεια.

ΑΡΙΣΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΤΩΝ ΠΟΥΛΙΩΝ

Ὁ Ἀμέλιος, φιλέρημος φιλόσοφος, ἐνῶ ἕνα πρῶτ' ἐαρινὸν ἐκάθητο εἰς τὴν σκιάν ἐξοχικοῦ του σπιτιοῦ κεδιάδαζε, ἐξαφνίσθη ἀπὸ τὸ κελάδημα τῶν πουλιῶν ἀνάμεσ' ἀπὸ τὴν ἐξοχὴν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, δοθεὶς εἰς τὴν ἀκρόασιν τοῦ τραγουδιοῦ των καὶ εἰς στοχασμούς, ἀφῆκε τὴν ἀνάγνωσιν. Τέλος ἐπῆρε τὴν πένναν εἰς τὸ χέρι καὶ εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν ποῦ εὕρισκετο ἄρχισε νὰ γράφῃ τὰκόλουθα:

Τὰ πουλιὰ εἶναι τὰ πλέον εὐθυμα πλάσματα τοῦ κόσμου ἐκ φύσεως. Ὅχι μόνον ὅταν τὰ βλέπῃς ἢ τὰκούῃς πάντοτε σὲ χαροποιοῦν· ἀλλ' αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ αἰσθάνονται ἡδονὴν κεὐχαρίστησιν περισσότερον ἀπὸ κάθε ἄλλο ὄν. Τὰ ἄλλα ζῶα εἶναι συνήθως σοβαρά, πολλὰ ἐξ αὐτῶν μάλιστα φαίνονται συχνὰ μελαγχολικά, σπανίως κάμνουν ἐνδείξεις χαρᾶς μικρᾶς καὶ βραχυχρονίου, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἡδονῶν καὶ τέρψεων τους δὲν πανηγυρίζουν, οὔτε ἐκδηλώνουν ποσῶς φαιδρότητα. Καὶ ἀν ἀκόμη εὐχαριστοῦνται ἀπὸ τὰς πρασίνας ἐξοχᾶς, ἀπὸ τὰς ἀνοικτὰς καὶ εὐχαρίστους θέας, ἀπὸ τοὺς γλυκεῖς καὶ κρυσταλλίνοους ἀέρας, δὲν συνηθίζου νὰ τὸ ἐκδηλώνουν, ἐκτὸς τῶν λαγῶν, οἱ ὅποιοι λέγεται, ὅτι τὴν νύκτα, ὅταν εἶναι φεγγάρι, καὶ μάλιστα ὅταν εἶναι πανσέληνος, σκιρτοῦν καὶ παιγνιδίζου μαζί, εὐχαριστούμενοι ἀπὸ τὸ φῶς, καθὼς γράφει ὁ Ξενοφῶν. Τὰ πουλιὰ δεῖχονται ὡσεπιτο πλεῖστον τόσον εἰς τὰς κινήσεις, ὅσο καὶ εἰς τὴν ὄψιν φαιδρότατα· ἡ δύναμις αὐτῆ ποῦ ἔχουν νὰ μᾶς χαροποιοῦν καθὼς τὰ βλέπωμεν προέρχεται ἀπὸ τὰ σχήματα καὶ τὰς κινήσεις των, ποῦ δεῖχουν γενικῶς ὅτι ἐκ φύσεως ἐκφράζου ἰκανότητα καὶ ἐξαιρετικὴν διάθεσιν πρὸς ἀπόλαυσιν τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὐχαριστήσεως. Τὸ φαινόμενον τοῦτο δὲν πρέπει νὰ νομισώμεν μάταιον καὶ ἀπατηλόν. Διὰ κάθε χαρὰν ἢ εὐχαρίστησιν ποῦ δοκιμάζου τραγουδοῦν· καὶ ὅσον εἶναι μεγαλυτέρα ἢ χαρὰ καὶ ἢ εὐχαρίστησις τόσο περισσότερον παραδίδονται εἰς τὸ τραγούδι. Καὶ ἐπειδὴ μέγα μέρος τοῦ καιροῦ των τραγουδοῦν συμβαίνει συνήθως νὰ ἔχουν καλὴν διάθεσιν καὶ νὰ χαίρου. Καὶ ἀν εἶναι ἀληθὲς ὅτι, ὅταν εὕρισκωντ' ἐρωτευμένα τραγουδοῦν καλύτερα καὶ συχνότερα καὶ ἐπὶ μακρότερον παρὰ τὸν ἄλλον καιρόν, θὰ εἶναι πρέπον ἐκ τούτου νὰ συμπεράνωμεν ὅτι πρὸς τὸ τραγούδι τὰ κινοῦν, ὅχι ἄλλαι ἡδοναὶ κεὐχαριστήσεις, παρὰ μόνον αἱ ἡδοναὶ τῆς ἀγάπης. Εἶναι φανερόν ὅτι, ὅταν εἶναι γαλήνη καὶ ξάστερος ὁ οὐρανὸς τραγουδοῦν περισσότερον παρὰ ὅταν εἶναι σκότος καὶ ἀνησυχία. Ὅταν εἶναι τρικυμία σιωποῦν, ὅπως καὶ ὅταν δοκιμάζου φόβον. Ὅταν περάσῃ ἢ τρικυμία κάμνουν στροφᾶς τραγουδῶντας καὶ παίζοντας τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο. Παρομοίως εἶναι γνωστόν ὅτι συνηθίζου νὰ τραγουδοῦν τὸ πρῶτ' καθὼς ἐξυπνήσου. Εἰς τοῦτο παρακινοῦνται τόσον ἀπὸ τὴν εὐχαρίστησιν ποῦ αἰσθάνονται ἀπὸ τὴν νέαν ἡμέραν, ὅσον ἀπὸ τὴν ἡδονὴν ποῦ κάθε ζῶον δοκιμάζει καθὼς αἰσθάνεται τὸν ἑαυτὸν του ἀναπαυμένον καὶ ἀνανεωμένον ἀπὸ τὸν ὕπνον. Ἀκόμη εὐχαριστοῦν-

ται από τις χαρούμενες πρασινάδες, από τὰς εὐφόρους κοιλάδας, από τὰ καθαρά καὶ λαμποβολοῦντα νερά, από τὴν ὠραιότητα τοῦ τοπίου. Ὅθεν εἶναι φανερόν ὅτι ἐκεῖνο ποῦ μᾶς φαίνεται εὐχάριστον καὶ τερπνόν, φαίνεται ἐπίσης καὶ εἰς τὰ πουλιά. Τοῦτο ἡμπορεῖ νὰ εἰκάσῃ κανεὶς.

Ἐκὼς ἡμπορεῖ κανεὶς νὰ πληροφορηθῇ τοῦτο παρατηρῶν τὴν σύστασιν τῶν ἐξοχικῶν τόπων, εἰς τοὺς ὁποίους συνήθως ὑπάρχει μεγαλύτερον πλῆθος πουλιῶν καὶ τὸ τραγοῦδι των εἶναι διηγετικὸν καὶ διάπυρον. Ἐνῶν ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῶα, ἂν ἐξαιρέσωμεν τὰ κατοικίδια, τὰ ὁποῖα ζοῦν πλησίον τοῦ ἀνθρώπου, ἢ κανένα ἢ ὀλίγα κρίνουν ὁμοίως μὲ τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὸ εὐχάριστον καὶ τὸ τερπνόν τῶν τόπων. Καὶ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ παραξενεύσῃ κανένα. Διότι δὲν εὐχαριστοῦνται παρὰ μόνον ἀπὸ ὅ,τι εἶναι φυσικόν. Ἐνῶν εἰς αὐτὰ τὰ πράγματα μέγα μέρος ἐκείνου, τὸ ὁποῖον ἀποκαλοῦμεν φυσικόν, δὲν εἶναι τοιοῦτον· μάλιστα συχνὰ εἶναι τεχνητόν· ὅπως παραδείγματός χάριν οἱ καλλιεργημένοι ἀγροί, τὰ δένδρα καὶ τὰ ἄλλα φυτὰ τὰ κηπευτὰ καὶ τὰ ὑποβεβλημένα εἰς ῥυθμόν, οἱ ποταμοὶ οἱ περικλεισμένοι ἐντὸς φραγαμῶν, τῶν ὁποίων ὁ ῥοῦς ἔχει καθορισθῆ, καὶ τὰ παρόμοια, δὲν ἔχουν τὴν αὐτὴν κατάστασιν οὔτε τὴν ὄψιν, τὴν ὁποῖαν ἐκ φύσεως θὰ εἶχαν. Εἰς τρόπον ὅπου ἢ ὄψιν κάθε τόπου κατοικημένου ἀπὸ γένος πολιτισμένων ἀνθρώπων, ἀκόμη καὶ ἂν δὲν ἀποβλέψωμεν εἰς τὰς πόλεις καὶ τοὺς ἄλλους τόπους, ὅπου οἱ ἀνθρώποι ζοῦν ὁμοῦ, εἶναι κατὰ τεχνητόν καὶ διαφορητικόν πολὺ ἀπὸ ἐκεῖνο ποῦ θὰ ἦτον εἰς τὴν φυσικὴν του κατάστασιν. Λέγουν μερικοὶ, καὶ ἐνδιαφέρει τὴν παροῦσαν περίστασιν, ὅτι ἡ φωνὴ τῶν πουλιῶν εἶναι εὐγενεστέρα καὶ γλυκυτέρα, τὸ τραγοῦδι ἁρμονικώτερον εἰς τὰ ἰδικά μας μέρη παρὰ εἰς τὰ μέρη, ὅπου οἱ ἀνθρώποι εἶναι ἄξεστοι καὶ ἄγριοι· καὶ συμπεραίνουν ὅτι τὰ πουλιά, καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι ἐλεύθερα λαμβάνουν κατὰ ἀπὸ τὸν πολιτισμὸν τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖνων πλησίον τῶν ὁποίων διαμένουν.

Ἄν λέγουν οἱ δυσχυρίζομενοι τοῦτο τὴν ἀλήθειαν ἢ ὄχι εἶναι ἀδιάφορον. Φανερὰ μολαταῦτα πρόνοια τῆς φύσεως ὑπῆρξεν τὸ νὰ χάρισῃ εἰς ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ εἶδος ζῶων τὴν δύναμιν τοῦ τραγοῦδι καὶ τῆς πτήσεως. Εἰς τρόπον ὥστε ἐκεῖνα τὰ ζῶα ποῦ προωρίσθησαν νὰ εὐφραίνωνται τὰ ἄλλα ὄντα μὲ τὴν φωνήν, νὰ εὐρίσκωνται συνήθως ἐπὶ τόπων ὑψηλῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ φωνὴ νὰ διαχύνεται ὀλόγυρα εἰς ὅσο τὸ δυνατὸν μεγαλύτεραν ἔκτασιν καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὰς ἀκοὰς ὅσον τὸ δυνατὸν περισσοτέρων ἀκροατῶν. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἀέρας, ὁ ὁποῖος εἶναι τὸ στοιχεῖον τὸ προωρισμένον διὰ τοὺς ἤχους νὰ κατοικῆται ἀπὸ πλάσματα προικισμένα μὲ φωνήν καὶ μουσικά. Μὰ τὴν ἀλήθειαν πολλὴν ἀνακούφισιν καὶ τέρψιν παρέχει τόσον εἰς ἐμᾶς τοὺς ἀνθρώπους τὸ τραγοῦδι τῶν πουλιῶν, ὅσο καὶ εἰς τὰ ἄλλα ζῶα. Τοῦτο φρονῶ, προέρχεται κυρίως ὄχι ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῶν ἤχων, οὔτε ἀπὸ τὴν ποικιλίαν των, οὔτε ἀπὸ τὴν ἁρμονίαν των· ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἐκδήλωσιν αὐτὴν τῆς χαρᾶς, ἢ ὁποῖα ἐπερικλείσθη ἀπὸ τὴν φύσιν τόσον εἰς τὸ τραγοῦδι ἢ ἐν γένει, ὅσον ἰδιαιτέρως εἰς τὸ τραγοῦδι τῶν πουλιῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι, οὕτως εἶπεῖν, ἕνα γέλασμα ποῦ τὸ πουλι κάμνει ὅταν αἰσθάνεται καλὴν κευχάριστην διάθεσιν.

Ἐκ τούτου θὰ ἡμποροῦσε νὰ συμπεράνῃ κανεὶς ὅτι τὰ πουλιά μετέχουν τοῦ προνομίου, ποῦ ὁ ἀνθρώπος ἔχει νὰ γελαῖ. Τὸ ὁποῖον δὲν ἔχουν τὰ ἄλλα ζῶα. Τοῦτο

ἔκαμε πολλοὺς νὰ σκεφθοῦν ὅτι, ὅπως ὠρίσθη ὁ ἀνθρώπος ζῶον διανοητικόν καὶ λογικόν, θὰ ἡμποροῦσεν ἐπαρκῶς νὰ ὀρίσθῃ ὡς ζῶον γελαστικόν. Διότι τοὺς ἐφάνη ὅτι ὁ γέλως ἰδιάζεν εἰς τοὺς ἀνθρώπους ἐξαιρετικῶς τόσον ὅσο καὶ ὁ λόγος. Καὶ εἶναι πρᾶγμα θαυμαστὸν ὅτι εἰς τὸν ἀνθρώπον, ὁ ὁποῖος μεταξὺ ὄλων τῶν πλασμάτων εἶναι τὸ πλέον βασανισμένον καὶ δυστυχές, εὐρίσκεται ἡ δύναμις τοῦ γελαῖν, ἢ ὁποῖα λείπει ἀπὸ κάθε ἄλλο ζῶον. Θαυμαστὴ ἀκόμη εἶναι ἡ χρῆσις ποῦ κάμνομεν τῆς δυνάμεως αὐτῆς· πολλοὺς βλέπομεν εἰς σοβαρότατον δυστύχημα, ἄλλους εἰς μεγάλην ψυχικὴν θλίψιν, ἄλλου, οἱ ὁποῖοι σχεδὸν δὲν ἔχουν καμμίαν ἀγάπην εἰς τὰ ζῶα, ἔχουν πᾶσαν βεβαιότητα περὶ τῆς ματαιότητος κάθε ἀνθρωπίνου ἀγαθοῦ, σχεδὸν ἀνικάνους νὰ δοκιμάσουν καμμίαν χαράν, στερημένους κάθε ἐλπίδος, μολαταῦτα νὰ γελοῦν. Ἐκὼς, ὅσο καλύτερα γνωρίζουν τὴν ματαιότητα τῶν προειρημένων ἀγαθῶν καὶ τὴν δυστυχίαν τῆς ζωῆς καὶ ὅσον ὀλιγώτερον ἐλπίζουν καὶ ὀλιγώτερον εἶναι ἐπιδεκτικοὶ χαρᾶς, τόσο περισσότερο οἱ ἐξαιρετικοὶ ἀνθρώποι εἶναι ἐπιρρεπεῖς εἰς τὸν γέλωτα. Ἡ φύσις τοῦ ὁποῖου γενικῶς καὶ αἰ ἐνδόμυχοι ἀρχαὶ καὶ τρόποι του μόλις θὰ ἠδύναντο νὰ ὀρίσθουν καὶ νὰ ἐξηγηθοῦν ἐφόσον ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν ψυχὴν. Θὰ ἠδύναμεθα μολαταῦτα νὰ εἰποῦμεν, ὅτι ὁ γέλως εἶναι εἶδος στιγματίας παραφροσύνης ἢ μάλλον πλάνης καὶ παραληρήματος. Καθ' ὅσον οἱ ἀνθρώποι, μὴ ὄντες ἐκανοποιημένοι ποτὲ ἀπὸ τίποτε, δὲν ἡμποροῦν νὰ ἔχουν αἰτίας γέλωτος λογικᾶς ἢ δικαίας. Προσέτι θὰ ἦτο περίεργον νὰ ἐξετάσωμεν πῶς καὶ πότε ὁ ἀνθρώπος μετεχειρίσθη ἢ ἔλαβε γνῶσιν τῆς δυνάμεώς του αὐτῆς. Εἶναι ἐκτὸς ἀμφιβολίας ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἰς τὴν πρωτογενῆ καὶ ἀγρίαν του κατάστασιν δείχνεται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σοβαρὸς καθὼς καὶ τὰ ἄλλα ζῶα· ὅπως καὶ εἰς τὴν ὄψιν μελαγχολικός. Ὅθεν εἶμαι τῆς γνώμης ὅτι τὸ γέλασμα ὄχι μόνον ἐνεφανίσθη εἰς τὸν κόσμον ὕστερ' ἀπὸ τὸ κλάμα, περὶ τοῦ ὁποῖου ἀντίρρησις καμμία δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ἀλλ' ὅτι προσέτι διήλθε μέγα μέρος καιροῦ πρὶν λάθῃ πείραν τοῦ γέλωτος ὁ ἀνθρώπος. Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο, οὔτε μητέρα ἐχαμογέλασεν εἰς τὸ παιδί της, οὔτε τὸ παιδί τὴν ἀνεγνώρισε μὲ χαμόγελον, ὅπως λέγει ὁ Βιργίλιος.

Καὶ ἂν σήμερον, τοῦλάχιστον ἐκεῖ ὅπου ἡ ἀνθρωπότης ζῆ βίον πολιτισμένον, ἀρχίζουν οἱ ἀνθρώποι νὰ γελοῦν εὐθὺς μετὰ τὴν γέννησίν των, τὸ κάμνουν κυρίως δυνάμει τοῦ παραδείγματος, διότι βλέπουν τοὺς ἄλλους νὰ γελοῦν. Καὶ θὰ ἐπίστευα ὅτι ἡ πρώτη εὐκαιρία καὶ ἡ πρώτη ἀφορμὴ γέλωτος ὑπῆρξε διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἢ μέθη· κατάστασις ἐπίσης ἰδιάζουσα μόνον εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος.

Ἡ δὲ μέθη ἔλαβεν ἀρχὴν μακρὸν χρόνον προτοῦ οἱ ἀνθρώποι ἔλθουν εἰς εἶδος τι πολιτισμοῦ· ἐπειδὴ γνωρίζομεν ὅτι σχεδὸν δὲν ὑπάρχει λαὸς τόσον ἀπολίτιστος, ὁ ὁποῖος νὰ μὴν ἐπρόβλεψε διὰ κάποιον ποτὸν ἢ νὰ μὴν ἀνεκάλυψεν ἄλλον τρόπον μέθης. Αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν πρέπει νὰ μᾶς παραξενεύουν, ἀφοῦ παρατηρήσωμεν ὅτι οἱ ἀνθρώποι, ὅπως εἶναι δυστυχέστατοι ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ζῶον, ἀσμενίζουσιν ἐπίσης ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ζῶον εἰς κάθε μεταβολὴν ψυχικὴν μὴ ὀδυνηράν, εἰς τὴν λήθην τῶν ἑαυτῶν τους, εἰς τὴν διακοπὴν, οὕτως εἶπεῖν, τῆς ζωῆς· ὅθεν ἢ διακόπτοντες ἐπὶ τινα χρόνον ἢ ἐλαττώνοντες τὴν αἰσθησίν ἢ τὴν συνείδησιν τῶν ἰδίων τους δυστυχῶν, λαμβάνουν ὄχι μικρὰν ἀνακούφισιν. Καὶ ὡς πρὸς τὸν γέλωτα εἶναι φανερόν

ὅτι οἱ ἄγριοι, ὅσονδήποτε τὴν ὄψιν σοβαροὶ καὶ λυπημένοι καθ' ὄλον τὸν ἄλλον καιρὸν, μολταυτά κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς μέθης γελοῦν ἀφθόνως ὁμιλοῦν, ἀκόμη καὶ τραγουδοῦν παρὰ τὴν συνήθειάν των. Ἄλλὰ ταῦτα θὰ πραγματευθῶ μᾶλλον ἐκτεταμένως εἰς μίαν ἱστορίαν τοῦ γέλωτος, τὴν ὁποίαν ἔχω κατὰ νοῦν νὰ γράψω εἰς τὴν ὁποίαν, ἀφοῦ ἐρευνήσω τὴν γέννησίν του, θὰ διηγηθῶ ἐξακολουθητικῶς τὰ ἀποτελέσματά του καὶ τὰς περιπτώσεις του καὶ τὰς τύχας του ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς σημερινῆς ἐποχῆς, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται ἐν μεγαλυτέρᾳ ὑπολήψει παρὰ ποτὲ ἄλλοτε. Εἰς τὰ πολιτισμένα κράτη ἀντικαθιστᾶ τὴν ἀρετὴν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν τιμιότητα καὶ τὰ παρόμοια, καὶ εἰς πολλὰς περιστάσεις χαλιναγωγεῖ καὶ προφυλάττει τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὰς κακὰς πράξεις. Λοιπὸν συμπεραίνων ἀπὸ τὸ τραγοῦδι τῶν πουλιῶν, λέγω, ὅτι ἀφοῦ ἡ εὐφροσύνη τὴν ὁποίαν βλέπει καὶ τῆς ὁποίας λαμβάνει κανεὶς γνώσιν εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ τὴν ὁποίαν δὲν φθονεῖ, συνήθως ἐγκαρδιώνει καὶ χαροποιεῖ, διὰ τοῦτο πολὺ ἀξιεπαίνως ἢ φύσιν προεῖδεν ὅπως τὸ τραγοῦδι τῶν πουλιῶν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔνδειξις εὐθυμίας καὶ εἶδος γέλωτος ὑπάρχει δημόσιον ἐνῶ τὸ τραγοῦδι καὶ τὸ γέλοιο τῶν ἀνθρώπων εἶναι ἰδιωτικά· καὶ σοφὰ ἔκαμεν ὥστε ἡ γῆ καὶ ὁ ἀέρας νὰ εἶναι σπαρμένα ἀπὸ ὄντα, τὰ ὁποῖα καθημερινῶς ἀφίνοντα κραυγὰς χαρᾶς ἢ χηρᾶς καὶ πανηγυρικᾶς, σχεδὸν ἐπικροτοῦν τὴν παγκοσμίαν ζωὴν, καὶ παρακινοῦν τὰ ἄλλα ζῶντα πλάσματα εἰς εὐθυμίαν, δίδοντα συνεχῆ μαρτύρια, ἂν καὶ ψευδῆ, τῆς εὐτυχίας τοῦ κόσμου.

Ὅτι τὰ πουλιὰ εἶναι ἢ δεῖχονται εὐθυμία περισσότερον ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῷα δὲν εἶναι χωρὶς ἀποχρῶσαν αἰτίαν. Διότι, ἀληθινὰ, ὅπως ἐξ ἀρχῆς ἐσημείωσα, εἶν' ἐκ φύσεως περισσότερον ἐπιδεικτικὰ χαρᾶς κ' εὐτυχίας. Πρῶτα-πρῶτα διότι δὲν φαίνεται νὰ ὑποβάλλωνται εἰς τὴν ἀνίαν. Ἀλλάζουν θέσιν κάθε στιγμὴν διαβαίνον ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ὅσον θέλεις μακρινόν, ἀπὸ τὸ ὑψηλότερον ἕως τὸ ταπεινότερον στρώμα τοῦ ἀέρος, εἰς βραχὺ χρονικὸν διάστημα, καὶ μευκολίαν θαυμαστήν, βλέπουν καὶ δοκιμάζουν εἰς τὴν ζωὴν των πράγματα ἅπειρα καὶ ποικιλώτατα· ἐξασκοῦν συνεχῶς τὸ σῶμα των· πλημμυροῦν ἀπὸ ἐσωτερικὴν ζωὴν. Ὅλα τὰ ἄλλα ζῷα, ἀφοῦ προηγουμένως προνοήσουν διὰ τὰς ἀνάγκας των ἀρέσκονται νὰ μένουν ἡσυχὰ καὶ ἄεργα· κανένα ζῷον, ἐκτὸς τῶν ψαριῶν καὶ ἀκόμη μερικῶν πτεροφόρων ἐντόμων, δὲν κάμνει μακρὸν δρόμον πρὸς ἀπλὴν εὐχαρίστησιν.

Τοιοτοτρόπως ὁ ἄγιος ἄνθρωπος, ἂν ἐξαιρέσωμεν τὰς ὥρας, κατὰ τὰς ὁποίας ἀσχολεῖται εἰς τὸ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰς ἀνάγκας του, αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦν μικρὰν καὶ βραχυχρονίαν ἐργασίαν· ἢ τὸν καιρὸν ἀκόμη τοῦ ἢ τρικυμίας, ἢ κανένα θηρίον ἢ ἄλλη ἀνάλογος αἰτία τὸν καταδιώκει, μόλις συνηθίζει νὰ κινῆται. Ἀγαπᾷ κυρίως τὴν ἀνάπαυσιν καὶ τὴν ἀφροντισίαν· σπαταλᾷ σχεδὸν ὀλοκλήρους ἡμέρας καθήμενος νωχελῶς καὶ σιωπηλὰ μέσα εἰς τὴν ἀμορφὴν καλυδοῦσαν του, εἴτε στὸ ὑπαιθρον, εἴτε στὰ κοιτώματα ἢ τὰ σπήλαια τῶν βράχων. Τὰ πουλιὰ, τοῦναντίον, ἐλάχιστον χρόνον ἢμποροῦν νὰ μείνουν εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν. Πηγαινοέρχονται συνεχῶς χωρὶς καμμίαν ἀνάγκην· συνηθίζουσι νὰ πετοῦν πρὸς εὐχαρίστησιν· καὶ μερικὰς φορὰς ἀναχωροῦντα εἰς ταξεῖδι ἀναψυχῆς ἑκατοντάδες χιλιάδες ἐξ αὐτῶν τὸ πρῶν, ἀπὸ τὸν τόπον εἰς τὸν ὁποῖον διαμένουν, τὴν ἰδίαν ἡμέραν τὸ βράδυ ἐπιστρέφουσι εἰς τὸ

ἴδιον μέρος, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἀνεχώρησαν. Ἀκόμη καὶ κατὰ τὸ βραχὺ διάστημα, κατὰ τὸ ὁποῖον διαμένουν εἰς τὸν αὐτὸν τόπον δὲν τὰ βλέπεις νὰ μένουν ἀκίνητα πράγματι πάντοτε στριφογυρίζουσι ἐδῶ κέκει, πάντοτε τριγυρίζουσι, λυγίζουσι, τεντώνονται, ἀνασεύονται, ἀνακινουῦνται· μετὰ τὴν εὐλιγίσαν, μετὰ τὴν εὐκίνησιαν αὐτὴν, μετὰ τὴν ἐτοιμότητα τὴν ἀνέκφραστον!

Γενικῶς ἀφότου τὸ πουλί ἐκκολαφθῆ μέχρῃς ὅτου ἀποθάνῃ, ἂν ἐξαιρέσῃ κανεὶς διαλείμματα, κατὰ τὰ ὁποῖα κοιμάται δὲν ἀναπαύεται οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν. Θὰ ἢμποροῦσε λοιπὸν ἐκ τῶν τοιούτων νὰ ἐξαγάγῃ πόρισμα ἀσφαλὲς κανεὶς ὅτι φυσικὰ ἢ συνήθως κατάστασις τῶν ἄλλων ζῶων, περιλαμβανομένων καὶ τῶν ἀνθρώπων, εἶναι ἢ ἡρεμία· τῶν πουλιῶν ὅμως ἢ κίνησις.

Εἰς τὰς ἐξωτερικὰς αὐτὰς ἰδιότητας των καὶ συνθήκας ὑπάρξεως ἀνταποκρίνονται αἱ ἐσωτερικαί, δηλαδὴ αἱ ψυχικαί, χάρις εἰς τὰς ὁποίας εἶναι μᾶλλον ἱκανὰ πρὸς εὐτυχίαν ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῷα. Ἐχόντα τὴν ἀκοὴν ὀξυτάτην καὶ τὴν ὄρασιν ἀκριβῆ καὶ τελείαν τόσο τοῦ μόλις καὶ μετὰ βίας δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν χάρις εἰς τὴν δύναμιν αὐτὴν ἀπολαύουσι καθημερινῶς ἅπειρα θεάματα καὶ ποικιλώτατα καὶ ἀπὸ ὑψηλὰ περιλαμβάνουσι δι' ἑνὸς βλέμματος τόσον διάστημα γῆς, καὶ λεπτομερῶς διακρίνουσι τοὺς μετὰ τὸ μάτι ὄσους μόλις ὁ ἄνθρωπος μετὰ τὸν νοῦν δύναται νὰ φαντασθῆ εἰς μίαν στιγμὴν. Ἐπετα λοιπὸν ὅτι θὰ ἔχουν μεγίστην δύναμιν καὶ ζωηρότητα καὶ μεγάλην φαντασίαν. Ὅχι ὡσὰν ἐκείνην τὴν βαθεῖαν φαντασίαν, τὴν θερμὴν καὶ τρικυμώδη, ὁποῖαν εἶχαν ὁ Δάντης, ὁ Τάσσο, ἢ ὁποῖα εἶναι ἐπικινδυνότερον δῶρον, καὶ ἀφορμὴ ἐνοχλήσεων καὶ ἀγωνιῶν βαρυτάτων καὶ ἀδιακόπων, ἀλλὰ ὡσὰν τὴν πλουσίαν, ποικίλην, ἐλαφρὰν, ἄστατην ἐκείνην καὶ παιδαριώδη, ἢ ὁποῖα εἶναι πλατυτάτη πηγὴ στοχασμῶν εὐαρέστων κεθθύμων, πλανῶν εὐχαρίστων, ποικίλων τέρψεων καὶ ἀνακουφίσεων καὶ τὸ μεγαλύτερον καὶ πλέον ὠφέλιμον δῶρον τὸ ὁποῖον ἔκαμεν ἢ φύσις εἰς τὰ ζῶντα πλάσματα. Εἰς τρόπον ὥστε τὰ πουλιὰ ἔχουσι δι' αὐτῆς τῆς δυνάμεως εἰς μεγάλην ἀφθονίαν τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ ὠφέλιμον μετὰ τὴν εὐχάριστον διάθεσιν τῆς ψυχῆς, χωρὶς ἐξ ἄλλου νὰ μετέχουσι τοῦ βλαβεροῦ καὶ τοῦ ὀχληροῦ. Καὶ καθὼς εἶναι πλημμυρισμένα ἀπὸ ἐξωτερικὴν ζωὴν, ὁμοίως εἶναι πλούσια εἰς ἐσωτερικὴν, ἀλλ' οὕτως ὥστε τοιαύτη ἀφθονία ἀποβαίνει εἰς εὐχαρίστησιν των καὶ τέρψιν, ὅπως εἰς τὰ παιδιὰ· ὄχι πρὸς κακὸν καὶ πρὸς δυστυχίαν ὅπως εἰς τοὺς ἄνδρας. Ὅθεν, ὅπως τὸ πουλί, ὡς πρὸς τὴν γοργότητα καὶ τὴν εὐκίνησιαν τὴν ἐξωτερικὴν ἔχει μετὰ τὸ παιδί φανεράν ὁμοιότητα, καθ' ὅμοιον τρόπον πρέπει νὰ πιστεύσωμεν ὅτι ὁμοιάζει πρὸς τὸ παιδί εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ἰδιότητας τῆς ψυχῆς. Τὰ ἀγαθὰ τῆς ἡλικίας αὐτῆς ἂν ἦσαν κοινὰ πρὸς τὰ ἀγαθὰ τῶν ἄλλων ἡλικιῶν καὶ τὰ δεινὰ ὄχι μεγαλύτερα εἰς ἐκείνας παρὰ εἰς ταύτην, ἴσως ὁ ἄνθρωπος θὰ εἶχε λόγον νὰ ὑποφέρῃ τὴν ζωὴν ὑπομονετικά.

Κατὰ τὴν γνώμην μου ἢ φύσις τῶν πουλιῶν ὑπὸ μερικὰς ἐπόψεις ὑπερέχει εἰς τελειότητα τὴν φύσιν τῶν ἄλλων ζῶων. Παραδείγματος χάριν ἂν παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ πουλί εἶναι πολὺ ὑπέριον ἀπὸ τὰ ἄλλα ζῷα εἰς τὴν ὄρασιν καὶ τὴν ἀκοὴν, αἱ ὁποῖαι σύμφωνα πρὸς τὴν φυσικὴν τάξιν τὴν ἀνήκουσαν εἰς τὰ ἐμφυχα πλάσματα, εἶναι αἱ κεφαλαιώδεις αἰσθήσεις, ἔπεται ὅτι ἢ φύσις τοῦ πουλιοῦ εἶναι κατὰ τελειό-

τερον παρά αἱ φύσεις τῶν ἄλλων ζῴων. Ἀκόμη καθὼς τὰ ἄλλα ζῴα ἀγαποῦν τὴν ἡρεμίαν, ὅπως ἐγράψαμεν ἀνωτέρω καὶ τὰ πουλιὰ τὴν κίνησιν καὶ ἡ κίνησις εἶναι κατὰ ζωντανότερον ἀπὸ τὴν ἡρεμίαν, ἢ μᾶλλον ἀφοῦ συνίσταται ἡ ζωὴ εἰς τὴν κίνησιν, καὶ τὰ πουλιὰ ἀφθονοῦν ἀπὸ κίνησιν ἐσωτερικὴν περισσότερο παρά κάθε ἄλλο ζῴον, κέκτὸς τούτου ἡ ἀκοή καὶ ἡ ὄρασις, ὅπου αὐτὰ ὑπερέχουν ὅλα τὰ ἄλλα ζῴα καὶ αἱ ὁποῖαι πρυτανεύουν μεταξὺ τῶν δυνάμεων τους, εἶναι αἱ κυριώτεραι αἰσθήσεις καὶ αἱ μᾶλλον ἰδιάζουσαι εἰς τὰ ζῶντα ὡς κ' αἱ μᾶλλον ζωντανὰ καὶ κινούμενα, τόσο καθ' ἑαυτὰς ὅσον καὶ εἰς τὰς συνηθείας καὶ τὰ ἄλλα ἀποτελέσματα ποῦ ἐξ αὐτῶν παράγονται εἰς τὴν ψυχὴν ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς καὶ τέλος δι' ὅσα ὅλα προεῖπα ἀνωτέρω συμπεραίνω ὅτι τὸ πουλιὲν ἔχει μεγαλύτεραν ἀφθονίαν ζωῆς ἐσωτερικῆς κέξωτερικῆς τῆς ὁποίας στεροῦνται τὰ ἄλλα ζῴα. Λοιπόν, ἂν ἡ ζωὴ εἶναι πρᾶγμα τελειότερον ἀπὸ τὸ ἀντίθετόν της, τοῦλάχιστον ἀναφορικῶς πρὸς τὰ ζῶντα πλάσματα καὶ ἂν διὰ τοῦτο ἡ μεγαλύτερα ποσότης ζωῆς εἶναι τελειότης ὑπερτέρα, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν προσέτι ὅτι ἡ φύσις τῶν πουλιῶν εἶναι τελειότερα. Κατόπιν τούτων δὲν πρέπει νὰ παρέλθωμεν ἐν σιωπῇ ὅτι τὰ πουλιὰ εἶναι ἐξ ἴσου ἱκανὰ εἰς τὸ νὰ ὑποφέρουν τὸ ἄκρον ψύχος, ὅπως καὶ τὴν ἄκραν θερμότητα, καὶ ἀκόμη ἂν δὲν ὑπάρχει διάλειμμα μεταξὺ τῶν δύο τούτων καταστάσεων. Ὅθεν βλέπομεν συχνὰ ὅτι ἀπὸ τὴν γῆν, εἰς διάστημα χρονικὸν μικρότερον στιγμῆς σηκώνονται διὰ μέσου τοῦ ἀέρος πρὸς κάποιον ὑψηλότατον μέρος, ποῦ εἶναι, οὕτως εἰπεῖν, δυσαναλόγως ψυχρὸν καὶ πολλὰ ἐξ αὐτῶν, εἰς βραχὺ χρονικὸν διάστημα διατρέχουν μὲ τὰ πτερὰ χώρας διαφόρων κλιμάτων.

Τέλος, καθὼς ὁ Ἀνακρέων ἐπιθυμοῦσε νὰ ἔχη τὴν δύναμιν νὰ μεταμορφωθῆ εἰς καθρέπτην διὰ νὰ τὸν ἀτενίσῃ συνεχῶς ἐκείνη, τὴν ὁποῖαν ἀγαποῦσε, εἴτε εἰς φόρεμα διὰ νὰ τὴν περιβάλλῃ, εἴτε εἰς ἄρωμα διὰ νὰ τὴν μυρώνῃ, εἰς νερὸν διὰ νὰ τὴν λούῃ, εἰς ζώνην διὰ νὰ τῆς σφίγγῃ τὸ στήθος της, μαργαριτάρι νὰ τὸ φορῇ στὸν λαιμόν, εἰς ὑπόδημα διὰ νὰ τὸν πατῆ μὲ τὸ πόδι παρομοίως θὰ ἤθελα, δι' ὀλίγον καιρὸν νὰ μεταμορφωθῶ εἰς πουλιὲν διὰ νὰ δοκιμάσω τὴν εὐχαρίστησιν καὶ τὴν ἡδονὴν τῆς ζωῆς τῶν πουλιῶν.

(Μετάφρασις ἀπὸ τὸ Ἰταλικόν)

ΙΑΚΩΒΟΣ ΛΕΟΠΑΡΔΗΣ

ΛΟΓΟΙ ΚΙ' ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Τ' ΑΗΔΟΝΙ ΤΟ ΠΡΩΤΟΦΑΝΤΟ

ΣΟΣΣΗ Ο ΣΟΣΜΟΔΑ Ο

Ἦρθες, καλὲ ξενιτευτή; Σ' ἀποζητοῦσε ὁ κῆπος σου. Ὁ κῆπος ποῦ εἶναι καὶ δικός μου. Θάλεγες πῶς γιὰ σένα ἦταν τὸ πένθος σου, νὰ τὸ θωροῦσες τὸ χεიმῶνα. Καὶ τώρα φόρεσε τὰ γιορτινά του, φόρτωμα μυριάκριθο, πρὶν ἀκόμα φτάσῃ. Νοιάστηκε τὸν ἐρχομό σου, μέσ' τῆ θλίψῃ του. Κι' ἀπλωσε γιὰ σένα τὰ χαμόγελά του.

Ὅλος μιὰ γίνηκε φωλιὰ γιὰ σένα, ἀπὸ φωλιές χιλιάδες στολισμένη. Κάθε δεντράκι σοῦστρωσε λημέρια, μ' ὕφαντὰ στρωσίδια ἰσκιόφωτα, γιὰ τὰ μεθύσια σου τὰ μεσημεριανά· κι' ἄφησε καὶ κάποια ξέσκεπα μπαλκόνια γιὰ τὰ ξεφαντώματά σου τὰ νυχτερινά.

Ἔτοιμο τὸ παλάτι ἀνοίγεται γιὰ τὴν ἀγάπῃ σου. Καὶ τὸ στόλισα κ' ἐγὼ μὲ κάποιες σιγοτρέμουλες λαχτάρεις, σὰν τὰ κρίνα τὰ χλωμά, καὶ τὸ γιόμισα μ' ἐλπίδες ἀνυπόμονες σὰν τὰ τριαντάφυλλα τὰ κόκκινα. Καὶ σὲ καρτεροῦν τὰ κρίνα, ὀλιγοιχτα καὶ λιγωμένα, καὶ σὲ λαχταροῦν καὶ τὰ τριαντάφυλλα, μυροφλογισμένα.

Ἦρθες, ξενιτεμένη φίλε, κ' ἦρθες ἄγουρα. Τ' ὄνειρο τοῦ κήπου σ' ἔσπρωξε στὸ δρόμο σου. Καὶ σὲ ξεγέλασε, ἄδολο. Γελάστηκε κι' αὐτό, κι' ἀπλώθηκε. Καὶ τώρα ἀνθοβολεῖ, καὶ χαροπολεμάει. Γιατ' εἶν' ὁ Μάρτης δίβουλος ὁ μήνας, ποῦ γελάει καὶ ποῦ θυμώνει. Καὶ φτονερός, τὸν κῆπο τρώμαξε. Καὶ λάγγεψε κάθε ἀνθισμά του, καὶ τ' ἀπόκοψε. Κάθε χυμὸ τὸν πισωγύρισε, μέσ' τὸ ταξεῖδι του. Σὲ λούφαξε κ' ἐσένα, ἀθώρητο, μέσ' τὴν τρομάρα σου, πουλάκι ξένο. Καὶ σὲ φοβερίζει μὲ τὸ θάνατό σου.

Τώρα ἄφησες τὰ φτερουγίσματά σου ἀπὸ κλαδί γυμνὸ σὲ λούφα φουντωτή, καὶ πάλι. Κ' ἔκρυψες τὸ κορμάκι τὸ ἡλιοφίλητο, καὶ σκέπασές το. Γύρεψες κάποια ἀνήλια ζεστασιά νὰ σ' ἀγκαλιάσῃ. Κ' ἐπνίξες τὸ τραγοῦδι σου, στὸ μάντεμά του.

Σήμερα πρωτὶ, στὴν παγωνιά ποῦ μοιάζει μὲ κατάρρα ποῦ ἄργησε, θυμήθηκα βαθύτερα τὸν κῆπο μου κ' ἐσένα, τὸ μονάχο, ἀπ' τὸ ζεστό μου τὸ δωμάτιο. Λυπήθηκα τὰ δέντρα μου, τὰ σκουντουφλά μέσ' τὰ νυφιάτικά τους. Καὶ σ' ἀποζήτησα ἀπὸ τὸ παράθυρό μου, ἀνάμεσα στῆς φυλλωσιές καὶ στῆς κλεισοῦρες τῶν ἀνθῶν, κ' ἐσένα. Τοῦ κάκου, δὲ σ' ἀπάντησα! Τὸ κλάμα μου πικρὸ θὰ τῶχυνα, κι' ἂν τῶπνιγε ὁ θυμὸς μέσ' τὴν ψυχὴ μου, θυμὸς γιὰ τὸν κακὸ τὸ Μάρτη. Ἀλλὰ δὲν ἤθελα τὸ θάνατό σου νὰ συλλογιστῶ, μὴ σὲ βασκάνω. Καὶ δὲ σὲ βάσκανα, πουλί! Ἐπρεπε τὸ μοιρολόγι μου νὰ μὴν κόψω, ἀλήθεια.

Ἦταν κοντὰ τὸ μεσημέρι, ὅταν ἓνα παράθυρο ἀνοιξε στὸν οὐρανό. Καὶ βγήκε ὁ ἥλιος ν' ἀγναντέψῃ ἀνάμεσα στὰ σύννεφα. Ἦταν ἥλιος ἄκαρδος, ποῦ τόσο ἄργα σ' ἀποθυμήθηκε. Καὶ πάλι τὸ παράθυρο ἔκλεισε, σὰ μιὰ ματιά. Πρόφτασα ὅμως ν' ἀγροικῆσω ἐγὼ τὸ ἔχεγιά σου στὸν οὐράνιο σου τὸ σύντροφο. Ἦταν ἓνα ξαφνικὸ

κελάδισμά σου, ανάκουστο, που τ'όπνιξαν κι' αυτό τὰ σύννεφα τὰ μαύρα. Ἦτανε τὸ πρῶτο σου, τραγουδιστὴ φτωχέ μου. Κ' ἦτανε τὸ στερνό σου. Γιατὶ τ' ἄλλο πρῶτ', ποῦ ὁ ἥλιος ἔλαμπε πλατύς, κι' ὁ Μάρτης εἶχε φύγη, σ' ἠῦρα νεκρὸ στὰ φύλλα ἀνάμεσα, τὰ μαραμμένα σὰ φύλλα φτινοπωρινά. Κ' ἴσουν ἐσὺ σὰν τὸ στερνὸ πουλί, ποῦ ὁ ἄγγριος ὁ χειμῶνας τὸ προφτάνει.

Ο ΔΡΟΜΟΣ Ο ΠΕΖΟΣ

Ὁ σκονισμένος δρόμος, ὁ πλατύς καὶ ξέσκεπος, περνάει ἀπὸ τὸ δάσος τὸ πυκνὸ, τὸ θολοσκεπασμένο.

Ἀπάνου στὴ λερὴ λουρίδα του, στὸ φειδωτὸ τὸ κύκλωμά του, κινιέται ὁ ὄχλος ταπεινὸς ἀπὸ χωριὸ σὲ χώρα κι' ἀπὸ χώρα σὲ χωριό.

Κι' ὁ δρόμος, ὁ λυωμένος ἀπ' τὰ πέταλα κι' ἀπὸ τὰ πόδια, μοιάζει σὰν ἄλυσ-σίδα πετρωτή, ποῦ δένει ἕναν κόσμον μ' ἄλλον. Κ' εἶν' ἀνίερος μέσ' τὸ σκοπὸ του τὸν καλόβουλον, ποῦ δούλος του δουλεύει. Τὸ μυστήριον τοῦ δρυμοῦ, τ' ἀβρὸ καὶ τ' ἀμολόγητο, σὲ δυὸ τὸ σφάζει.

Δρόμος κακός. Ἐνῶ βαστάει ἀπάνου του ὄλη τῆς ἀνθρώπινης τῆς μυρμηκιάς τῆ χλαλὴ καὶ προχωρεῖ μαζί της, δεξιὰ κι' ἀριστερά του προχωρεῖ τὸ δάσος σιωπηλό, σὰν ὀργισμένο καὶ σὰν ἐχτρικό. Προχωρεῖ καὶ συνοδεύει ὡς πέρα, μακρινά, τοῦ δρόμου τὸ ξετύλιγμα. Κ' ἐκεῖ, θαρρεῖς, στέκεται καὶ τὸν ἀγναντεύει. Καὶ γυρίζει πίσω, θάλλεγες, μέσ' τῆς σιωπῆς καὶ τῆς γαλήνης του. Κι' ὁ δρόμος πάει.

Ὅμως γυρίζει πάλι ἐκεῖ ὁ δρόμος ὁ κακὸς καὶ πάντα ἐκεῖ γυρίζει. Σὰ σπάσιμο στριγγόφωνο μέσα στῆς φύσης τὸ τραγοῦδι, ἔτσι εἶν' αὐτὸς ὁ δρόμος, ὁ δυσαρμονικός. Αὐτὸς ξαφνίζει μὲ τὰ βάρθαρα ξεφωνητά του κάθε πουλιοῦ κελάδισμα, συγκρατητὸ κι' ἀτάραχο. Κάθε ἐρωτόθυμην ὀρμὴ καὶ δέντρου κι' ἐρπετοῦ, ποῦ τρέχει ἄλλη ἐρωτόθυμην ὀρμὴ νὰ σμίξη, ἄκαρδα τὴν ἀντικόθει. Κάθε πνοή, ποῦ θέλει νὰ μοιραστῇ τὰ μῦρα της μὲ τῆς πνοῆς τῆς ἄλλης, τὴ συχύζει ταπεινά.

Διώχνει στὰ ἰσκιοθρεμμένα σπλάχνα τοῦ δρυμοῦ τῆς πεταλοῦδες τῆς ἡλιόχαρες. Καὶ τὰ στοιχειά, καὶ τ' ἄλλα πλάσματα τὰ μαλλιαρὰ εἶτε τὰ ξεγύμνωτα, ποῦ βγαίνουν ἀπ' τὰ σπιτικά τους γιὰ νὰ περπατήσουν, κι' αὐτὰ στὰ πειὸ βαθιὰ κατώγεια τὰ ξανατρυπώνει.

Καὶ κάθε ζοῦδιο ταπεινὸ, κάθε σκουλήκι καὶ σκαθάρι, ποῦ θέλει ἀντίπερα νὰ βρῇ κάτι ποῦ ἀποζητάει, τὸ πελαγώνει σὰ μιὰ θάλασσα πηχτή, ὁ καρνιαχτὸς ποῦ κυματίζει. Τέτοια τρίμματα, ναυαγισμένα τὰ κρατεῖ ὁ δρόμος, ὁ μισητός. Νὰ κι' ὁ ἱερὸς ὁ φείδαρος, ποῦ κίνησε πέρα νὰ περάσῃ, τὸ γαληνὸ περίπατό του νὰ τελειώσῃ, νὰ τὸς ἐκεῖ, στὴ σκόνῃ μέσα ξαπλωμένος, κοίτεται ἄψυχος, ἀπὸ τροχὸ ποῦ τὸν μοίρασε σὲ δυό.

Τέτοιος ὁ δρόμος, ὁ πεζός. Σέρνει μαζί του τὴ γαλήνη τοῦ δρόμου, μεθυστής αὐτὸς ἀδιάντροπος. Κλέβει τὰ μυστικά του, κι' ἄχαρα φοβίμα τ' ἀπορρίχνει. Θανατώνει τὴν ἴδια τὴν ψυχὴ του, τὴ μυριόχαρη.

ΛΙΟΠΥΡΙ

Ὁ ἥλιος πέφτει κατακέφαλα. Ἡ φλόγα του πληγώνει. Μεσημέρι. Ὁ ἀγέρας λίμνη πύρινη, ποῦ λαμπυρίζει καὶ τυφλώνει. Πνίγεται ὁ κάμπος ὁ πλατύς μέσ' τὴν πλημμύρα του. Σὰν πλακωμένη ἀπὸ βραχνὰ σπαράζει ἡ φύση καὶ δὲν ἀνασαίνει. Τὰ ἔβγα τοῦ Ἀλωνάρη.

Ὅσο τραβάει τὸ μάτι, τίποτα δὲ φαίνεται παρὰ τοῦ κάμπου ἢ σταχτερὴ θωριά, τὸ χῶμα τὸ φρυγμένο, ἀτέλειωτο. Χωράφια πίσω ἀπὸ χωράφια, ὀλόγυμα, τριμμένα ἀπὸ τὰ χτήνη ποῦ τὰ βόσκησαν, μὲ τὰ κακόμοιρα τῆς σταροκαλαμιᾶς τ' ἀπομεινάρια πατημένα, φαγωμένα σύρριζα.

Πέρα κατὰ τὰ σύνορα τὰ βορεινὰ λευκάζουν τὰ πετράλωνα, ἔρημα σὰν ἄδειος τάφος, νεκρικὰ στὴν ὄψη, ἀφοῦ χάρηκαν τῶν σπαρτῶν τὸ πανηγύρι. Ἀντικρινὰ τὸ ξεροβοῦνι ἄσχημο, ἄνιστο, σπανὸ ἴσα μὲ κάτου, μὲ τὸν ἀρρωστημένον ὄγκο του, ποῦ φαντάζει γιγαντόζωο παθιασμένο, στέλνει κι' αὐτὸ τὸ λίθινο τ' ἀντίφλογό του στοῦ κάμπου τ' ἀγκομαχητό.

Τὰ ἔβγα τοῦ Ἀλωνάρη. Ψυχὴ τώρα ζωντανὴ τὸν κάμπο τὸν καλόγνωμο δὲν τὸν ἐταράζει. Μῆτε πρόσχαρο πουλιοῦ ξεφωνητό, μῆτε τραγοῦδι. Πᾶνε καὶ τῶν σπαρτῶν οἱ χρυσοκίτρινοι κυματισμοί, πᾶνε κ' οἱ πανήμερες θυσίαι τῶν δρεπάνων, πᾶνε καὶ τῶν θημωνιῶν οἱ νυχτικὲς ἀγρύπνειες μὲ τοὺς χοροὺς καὶ τὰ παραμυθόλογα. Ὅλα πᾶνε.

Μοναχά, καταμεσῆς τοῦ κάμπου, κάτι μαυρίζει τώρα ἀκίνητο. Ἐνας γέρος γαίδαρος, ἀπολυμένος, στέκει ἀκίνητος, καταμεσῆς τοῦ κάμπου. Τοῦ ἡλιοῦ ἢ πύρα χύνεται σὰν κατάρρα ὅς τὸ γυμνὸ τομάρι του. Μέρες καὶ νύχτες, ἴσως, νηστικός, σκελεθρωμένος, μοιάζει μὲ πετρωμένο φάντασμα. Οὐρά, ποδάρι δὲν κινεῖ. Σκυμμένο τὸ κεφάλι του ἄσειστο. Τ' ἀφτιά ριγμένα κάτου, σὲ στάση αἰώνιας προσοχῆς. Κάτι θὰ προσμένῃ, κάτι θ' ἀκροάζεται ὁ γέρος μέσ' τὸ βυθισμό του.

Ἄργα ἦρθε, στοῦ κάμπου τὴ θανάσιμη τὴν ἐρημιὰ, νὰ νοιώσῃ καὶ νὰ χαρῆ τὴ λευτεριά του. Σκλάβο πειὰ κανένας δὲν τὸν χρειάζεται. Ἴσως οὔτε κι' ὁ θάνατος. Καὶ δὲ φαίνεται ἂν πεθαίνει τώρα, μῆτε ἂν ζῆ, ὁ γερογάιδαρος. Μονάχα, γύρα ὀλόγυρά του, κοράκια λιμασμένα, μὲ τὰ στόματ' ἀνοιχτά, λαχανιασμένα ἀπὸ τὸ κάμα, μὲ τὰ φτεροῦγια κρεμασμένα, φυλᾶνε ἀκίνητα σκοπὸ καὶ περιμένουν.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ν Ι Α Τ Α

“Όσοι ἔχετε νιάτα, ἐλάτε μαζί μας! . .
σ’ ἐμᾶς ἀνήκει ὁ κόσμος —

νιάτα ἀπ’ τὴν παλιὰ ζωὴ ἀμάραντα ἐπάνω στοὺς στύλους τῶν ἔρημων ναῶν ποὺ
βλέπουμε νοσταλγικὰ κατὰ τὰρχαῖα πελάγη . .
νιάτα στοὺς ποθογάλανους τοὺς κόρφους καὶ στίς λευκὲς ἀκρογιαλιὲς σὰ νύμφες
ἀπαλογερμένες . .

νιάτα σὰ βυζωμένα στήθη τῶν βουνῶν καὶ σὰ πεῦκα ποὺ τραγουδοῦνε μὲ τοῦ
Πανὸς τὴ σύριγγα . .

νιάτα στοῦ ἡλίου τὰ χρυσὰ φιλιὰ καὶ στοῦ φεγγαριοῦ τὴν ἀργυρὴ τὴ θλίψη . .
νιάτα στοῦρανοῦ τὰ μάτια τὰ βαθιὰ καὶ σὰ μάτια μας τὰ δακρυσμένα ἀπὸ ἀνεί-
πωτες λαχτάρεις καὶ ἀπὸ φλόγες (ὦ γιὰ νὰ κάψουν κόσμους!) μυστικὲς
ἀστραφτερά . .

νιάτα σὰ χεῖλη μας ἴδια ἄνθη καὶ καρποὶ ποὺ διψοῦν τὴ γλύκα τῆς ζωῆς καὶ διψοῦν
τὴ γλύκα καὶ τὸ μῦρο νὰ δώσουνε στὴ ζωὴ . .

νιάτα! νιάτα! νιάτα!

στὴ φυλὴ μας ἀστέρευτα, πηγὴ δροσιᾶς ὅλης τῆς οἰκουμένης —
αὐτὰ νὰ δείξουμε σ’ ὅλες τὶς μορφές, σ’ ὅλες τοὺς τὶς ὁμορφιές, στὰνθίσματά τους ὅλα . .
αὐτὰ νὰ σώσωμε ἀπ’ τὸ μαράζωμα ποὺ ἔπαθαν, ἀφότου σώπασε ἡ βαθιόλαλη
ἑλληνικὴ ψυχὴ . .

σ’ αὐτὰ νὰ δώσωμε καινούργια καὶ ἀθάνατη ζωὴ! . . .

Ἐλάτε, ἐλάτε, ἐλάτε! . .
ὅσοι ἔχετε νιάτα, ἐλάτε μαζί μας! —
σ’ ἐμᾶς ἀνήκει ὁ κόσμος . . .

Αὐγουστος 1907.

Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ

ΑΠΟ ΤΑ ΟΡΦΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ἐπὶ τὰ νύχτια πέλαγα τὰ τραγούδια μου
ἀνεβαίνουν . .

τὰ τραγούδια μου ἀπομένουν σὰκρογιαλὶ
καὶ προσδοκοῦν . .

τρεμάμενα τὰ χέρια ἀπλώνουν
καὶ κρυφακοῦνε

μὴν ἔρχονται τῆς Ἀνοιξῆς οἱ νέοι ἀέρες . . .

(“Ὡ νέοι ἐρχόμενοι! —
τόσο τί ἀργεῖτε . .
παντ-ἐρημο τὸ ἱερὸ τί μένει ἀκρογιαλὶ — —)

Ἀπόστασαν τὰ τραγούδια μου
νὰ κρυφακοῦν καὶ νὰπαντέχουν . .
ἀπόστασαν τοῦ πόθου μου οἱ ῥοδανγὲς
νὰνθοῦν . . .

(“Ὡ τὰ λευκὰ τρεμάμενα τὰ χέρια! —
τὰλυσσιδοπλεγμένα χέρια — —!)

Θλιμμένα καὶ βουβὰ
ἀπὸ τὸ παντ-ἐρημον ἀκρογιαλὶ τὰ τραγούδια
ἀποτραβιοῦνται πάλι
σὰ πέλαγα τὰ νύχτια . . .

(Κατὰ τὸ Γερμανικὸν τοῦ Κ. Χρηστομάνου.)

Μίμησις Κ.

ΔΡΑΜΑΤΙΚΑΙ ΣΧΟΛΑΙ

Α'

Τὴν οἰκτρὰν χειμερινὴν περίοδον διεδέχθη ἔτι οἰκτροτέρα θερινή. Ὅσον τρυφερά
καὶ ἂν ἦσαν «τὰ τρία φιλιὰ» τὰ ὁποῖα ἐπροσπάθησε νὰ δώσῃ ὁ κύριος Χρηστομά-
νος εἰς τὸ ἑλληνικὸν θέατρον, τὴν πικρὰν γεῦσιν τῆς «Κοραλίας» καὶ τοῦ «Καρπέ-
του» θὰ τὴν ἠσθάνθη βέβαια τοῦτο.

Οὔτε ἡ φωτεινὴ ἀναλαμπὴ τῆς «Σάντρης», ἣς ὁ συγγραφεὺς μετὰ πολλῆς θέρ-
μης ἄλλοτε ἐπεδοκίμαζε καὶ ἐνεθάρρυνε ὡς κριτικὸς τὰς «Ζωζέττας καὶ Μαξίμας»,
οὔτε τὸ «Κόκκινον Ὑποκάμισον» — τὸ σαιξπήρειον, ὡς τὸ ἀπεκάλεσαν κριτικοί, γνω-
ρίζοντες βέβαια κατ’ ὄνομα μόνον τὸν μεγάλον Βρεττανόν, — δύνανται ν’ ἀποκρύ-
ψουν τὸ λυπηρὸν αὐτὸ Factum, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν θέατρον κατέπεσεν ὀλότελα, φθᾶ-
σαν εἰς τὴν κατωτάτην βαθμίδα. Ἐπὶ καιρὸν τὸ θέατρον ἔπαυσε νὰ εἶναι σχολεῖον,
οὐδεμίαν ψυχαγωγίαν, οὐδὲν τὸ κοινωφελὲς ἀποκομίζει σήμερον ἐκεῖθεν ὁ θεατῆς.
Ἐντούτοις τὸ νὰ ζητῆς ἐκεῖ ἀποκλειστικῶς τὸ διεγερτικὸν γαργάλισμα τῶν αἰσθησέων δει-

κνύει γεροντικὸν μαρασμόν, σημαίνει τελείαν ταπεινώσιν καὶ ἔσχατον ἐξευτελισμόν μᾶς ὑψηλῆς ἄλλοτε καθιδρύσεως, ἣτις ἐγεννήθη ἀπὸ τὰ σπλάγχνα αὐτῆς τῆς θρησκείας.

Εἰς τὴν λυπηρὰν αὐτὴν κρίσιν, ἦν διερχόμεθα δραττόμεθα ὡς ἄλλοι ναυαγοὶ ἐν τῷ πελάγει τῆς μικροτέρας ἐλπίδος σωτηρίας καὶ μᾶς ἐπιβάλλεται ἡ ἰσχύη, βεβαίως, σκέψις ὅτι:

Ὅπως συνέβη νὰ εὐρεθοῦν ἠθοποιοί, οἵτινες παραγνωρίζοντες τὴν ὑψηλὴν αὐτῶν ἀποστολήν, δὲν ἐδίστασαν νὰ θάψουν τὸ ἐγὼ των, τὸ τάλαντόν των, τὴν τέχνην των πρὸς ἐξυπηρέτησιν τοῦ ὀλεθρίου σκοποῦ, νὰ ἐπιβάλουν εἰς τὸ κοινὸν τὰ ταπεινὰ καὶ ἡλίθια αὐτὰ ἔργα, οὕτω πιθανὸν θὰ παραγάγῃ ἡ νεωτέρα γενεὰ φιλοτίμους, εὐσυνειδήτους καὶ εὐγενεστέρους τὴν ψυχὴν καλλιτέχνας, οἵτινες διὰ τῆς τέχνης των θὰ ἐπιβάλουν εἰς τὸ πάντοτε πρόθυμον κοινὸν ἀνασύροντες ἀπὸ τῆς τέφρας τοὺς θησαυροὺς τῶν ἀριστοκρατῶν τῆς δραματικῆς ποιήσεως, συντελοῦντες οὕτω εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἡμετέρου θεάτρου. Ὅποιαν ὅμως προαγωγὴν καὶ μὀρφωσιν εὐρίσκει σήμερον ὁ μέλλον ἠθοποιὸς παρ' ἡμῶν;

Αἱ δραματικαὶ μᾶς σχολαὶ δυστυχῶς οὔτε τὰ στοιχειωδέστερα δύνανται νὰ διδάξουν εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτῶν. Ἡ εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μετάβασις τῶν ἠθοποιῶν μᾶς πρὸς μελέτην οὐδὲν εὐχάριστον ἀποτέλεσμα ἔφερεν, ἢ μόνον ξενολατρείαν καὶ σπασμωδικὴν προσπάθειαν ἀποκτήσεως ξενικῆς προφορᾶς. Ἡ μακαρία τῇ λήξει Βασ. Δραματικῆ Σχολῆ, ἂν καὶ ἐλλιπῶς λειτουργήσασα δύο μῆνας μόνον, κατώρθωσε ὅμως νὰ συγκεντρώσῃ καὶ νὰ παρασκευάσῃ ὀλόκληρον τὸ ὕλικόν διὰ τῆς Νέας Σκηνῆς τὴν ἀκοπον ἔδρυσιν.

Ἡ δραματικὴ σχολὴ τοῦ Ὁδείου, τὴν ὁποίαν ἀναδιωργάνωσεν ὁ ἐταῖρος τῆς γαλλικῆς Κωμῳδίας Κορ Τρουφιὲ σκοπὸν ἔχει τὴν δικαιολόγησιν τῶν κληροδοτημάτων τοῦ ἀειμνήστου Ἀθέρωφ καὶ διδάσκει εἰς τοὺς μαθητὰς ἐπὶ τρία συνεχῆ ἔτη ἀνάγνωσιν οἱ δὲ ἀπόφοιτοι βραβευθέντες διπλωματοῦχοι—«ὅσον καὶ πρότερον σοφοὶ»—δύνανται ν' ἀπαγγείλουν μὲ τὸν Ῥωμαῖον: «ὅτι ἔμαθαν νὰ διαβάζουν τὸ γραπτὸν τῆς μοίρας τῆς κακῆς των.» Ἡ ἐκμάθησις καὶ ἀποστήθισις ποιημάτων δὲν ἀποτελεῖ τὴν μὀρφωσιν ἠθοποιῶν καὶ δὴ τοῦ συγχρόνου θεάτρου.

Θ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΔΕΝΤΡΑΚΙ

Δεντράκι ἐσὺ μοναχικὸ τῆς ἐρημιᾶς στολίδι,
Σὰ μὲν ἐλπίδα ὑψώθηκες στὴν ἐρημιᾶν ἐσὺ,
Ἡ αὔρα ποῦ ἔλαφροπερνᾷ στὰ ὀλόχλωρά σου φύλλα,
Ὅλη ἓνα χᾶδι γίνεται, μιά ἐρωτικὴ πνοή.

Καὶ τώρα ποῦ ἡ Ἄνοιξι σ' ἔχει ὁμορφοστολίσει,
Κί' ὄλο ἓνα θαῦμα φαίνεσαι στὸ νέον φῶς ἐσὺ,
Τὸ μυστικὸ τραγοῦδι σου ἀκούει ἡ θλιμμένη φύσι,
Καὶ στὸν καῦμό τοῦ ὄνειρον τῆς ἀπλώνεσαι ὄλο ἐσὺ.

ΤΡΙΣΤΑΝΟΣ

ΟΝΕΙΡΟ ΔΕΙΛΙΝΟΥ

Τοῦ ζωγράφου κ. Εὔαγ. Ἰωαννίδη

Σκιᾶς τὰ δέντρα
Καὶ οἱ ἀνθρώποι σκιᾶς
Κ' οἱ στέγες τῶν σπιτιῶν σὰν πύδ βαρειᾶς
Στοῦ δειλινοῦ τὴν ὥρα τῆ σβημένη,
Στὴν κάθ' εὐγενικὰ ψυχὴ σημαίνει
Τώρα ἐσπερινὸς δίχως καμπάνες
Δίχως τρεμάμενες καντῆλες.
Καὶ λειτουργάει ἡ ψυχὴ σὰ ρημοκκλήσι
Δίχως πιστὸς κανεὶς ν' ἀκολουθήσῃ.

Ἔτσι στὰ παληωμένα τὰ κατώφλια
Στρίφουν τὴ ρόκα οἱ γρηῆς τὸ δεῖλι
Καὶ νιώθουνε τρεμούλιασμα στὰ χεῖλη,
Ἐνῶ γυρνᾶνε τὴν κλωστή των μὲ ρυθμὸ
Καὶ ρυθμικὰ μαζὶ τὸ λογισμὸ
Ποῦ πέρνει φῶς ἀπὸ τὰ περασμένα.
Στὴ θύμησί των ἔρχονται ἓνα, ἓνα
Χαρούμενα τραγοῦδια καὶ θλιμμένα
Ἄπ' τὸν παληό, παληὸ καιρό.

Καὶ μοναχές των οἱ παρθένες
Σὲ στοχασμοὺς παραδομένες
Ξεχνᾶν τὸ γέλοιο τὸ αὐγινό,
Κι' ἀνιστοροῦν στὸ λογισμό των
Χαμένες σὲ χαρὰ καὶ λύπη
Τὸ πιὸ βαθὺ των μυστικό.

Στὴ σιγαλή της ἀγωνία
Μὲ τὰ χερᾶκια σταυρωμένα
Βέβηλη δέησιν ὑψώνει
Κάθε παρθένα:
Καὶ στὸ μισόφωτο τὸ μάγο
Σὰν ἄλλο λυγίζει ρόδο.

Κι' αὐτὲς ποῦ κρῖμα τίς βαραίνει
Σκυφτές, γοργές σκιές περνοῦνε
Καὶ μὰ σιγμοῦλα διαβατάρια
Πάλι τὸ κρῖμα λαχταροῦνε.

Τ' ἀρνάκια μὲ τὰ κουνουνάκια
Καὶ μέσα στοὺς κισσοὺς οἱ γρούλλοι
Τὰ δέντρα μὲ τίς φυλλωσιές τίς μαῦρες
Ἀγέρας, σύγνεφα κι' ἀνθρωῶποι
Ὅλα ὄνειρεύονται τὸ δεῖλι.

Θαορεῖς πῶς ἄγγελος περνάει
Καὶ κρούει τὴ θύρα τῆς ψυχῆς,
Καὶ εἶστε ὀμορφότερες γρηοῦλες
Ποῦ λυγιστὴ κλωστὴ γυρνᾶτε,
Καὶ σεῖς παρθένες μου θλιμμένες
Καὶ σεῖς, ἀμαρτωλές, καὶ σεῖς
Σκυφτές γυναικες ποῦ περνᾶτε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ

Η ΠΕΙΝΑ

(Μυθιστόρημα τοῦ Νορβηγοῦ συγγραφέως ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ)

Ἡ ἱστορία αὐτὴ ἀνάγεται εἰς τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποῖαν ἐπλανώμην εἰς τὴν Χριστιανίαν πεινασμένος...

Ἐξύπνησα εἰς τὸ ὑπερφῶν. Ἄκουσα ἓνα ὠρολόγι νὰ σημαίῃ τὴν ἕκτην ὥραν. Μόλις ἀρχίζε νὰ ἐξημερώνῃ. Ἄρχιζαν ἤδη νάνεθοκατεβαίνουν τὰ σκαλοπάτια. Πρὸς τὸ μέρος τῆς θύρας ὁ τοῖχος τοῦ δωματίου μου ἦτον σκεπασμένος μὲ παλαιὰ φύλλα τῆς «Μοργκενβλάδερ». Ἀπὸ τὸ κρεββάτι μου ἤμποροῦσα νὰ διακρίνω μίαν εἰδοποίησιν τοῦ διευθυντοῦ τῶν Φάρων. Ὀλίγον ἀριστερώτερα κυκλοτερώς καὶ μὲ παχείς χαρακτῆρας ὁ ἀρτοποιὸς Φαθιανὸς ὄλσεν ἀνήγγελλεν ὅτι ἐπουλοῦσε φρέσκο ψωμί.

Μόλις ἀνοιξα τὰ μάτια, ἐρωτοῦσα τὸν ἑαυτὸν μου, ἂν τὴν ἡμέραν αὐτὴν δὲν θὰ ἦμουν πολὺ δυστυχῆς. Ἦτον τὸ σύνθηρος ἀντικείμενον τῶν διαλογισμῶν μου κάθε πρωτῆ. Ἡ τελευταία μάλιστα ἐποχὴ ὑπῆρξε σκληρὰ δι' ἐμέ. Τὰ ὀλίγα πράγματα, τὰ ὁποῖα ἤμποροῦσα νὰ ἔχω εἰς τὴν δικαιοδοσίαν μου, εἶχαν μετακομισθῆ τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο στῆς θείας μου. Τὰ εἰς ὑπερδιέγερσιν εὐρισκόμενα νεῦρα μου μέκαμναν νὰ ὑποφέρω φρικωδῶς. Μοῦ συνέβαινε συχνὰ νὰπομένω πλαγιασμένος ὄλην τὴν ἡμέραν καρφωμένος εἰς τὸ κρεββάτι μου ἐξ αἰτίας τῶν σκοτοδινιάσεων καὶ τοῦ πυρετοῦ. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κατώρθωσα μὲ κόπον νὰ ἐγγίξω τὸ ποσὸν τῶν πέντε κορωνῶν, ὅταν εἶχα τὴν τύχην νὰ δημοσιεύω μίαν ἐπιφυλλίδα μου εἰς τὴν ἐφημερίδα.

Ἄρχιζε πλέον νὰ εἶναι ἡμέρα, ὅταν ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀγγελιῶν ποῦ ἐσκέπαζαν τὸν τοῖχον ὑπῆρχε μία, τῆς ὁποίας οἱ ἀσθενικοὶ καὶ μορφάζοντες χαρακτῆρες μοῦ ἔκαμαν πολὺ κακόν: «Κηδεῖα — Δεσποινὶς Ἄνδερσεν — δεξιὰ ὑπὸ τὴν θύραν». Ἡ νεκρώσιμος αὐτὴ ἀναγγελία μὲ ἀπησχόλησεν ἐπὶ πολὺ. Ἄκουσα ἀπὸ τὸ κάτω πάτωμα τὸ ὠρολόγι νὰ σημαίῃ τὴν ἕκτην ὥραν. Ἐσηκώθηκα ἀπὸ τὸ κρεββάτι κῆθαλα τὰ ρούχα μου.

Ἄνοιξα τὸ παράθυρο, τὸ ὁποῖον ἔβλεπε πρὸς μίαν ἕκτασιν εὐρύχωρον, ὅπου εἶχαν δέσει σχοινὶ διὰ νὰπλώσουν ρούχα, καὶ ἡ ὁποία περιωρίζετο εἰς τὸ βάθος, εἰς ἀρκετὴν ἀπόστασιν ἀπὸ τὰ ἐρείπια ἐνὸς ἐργαστηρίου σιδηρουργοῦ, τὸ ὁποῖον εἶχε πάθει προσφάτως ἀπὸ πυρκαϊάν, καὶ τὸ ὁποῖον μερικοὶ ἐργάται ἦσαν ἀπησχολημένοι νὰ ἀνασκάπτουν. Ἐστηρίχθηκα ἐπάνω εἰς τοὺς ἀγκῶνας μου καὶ παρατηροῦσα εἰς τὸν ἀέρα. Εἶχεν ἤδη ἐξημερώσει ἦτο φθινόπωρον ἐποχὴ τοῦ ἔτους ποῦ ὁ καιρὸς ἀρχίζει νὰ δροσίξῃ, ὅπου τὸ πᾶν ἀλλάζει χρῶμα, ποῦ τὸ πᾶν ἀποθνήσκει. Αἶφωναὶ ἀπὸ τὸν δρόμον μὲ καλοῦσαν νὰ ἐξέλθω Ἡ ἀδειανὴ αὐτὴ κάμαρα, τῆς ὁποίας τὸ πάτωμα ἐδονεῖτο κέτριζε κάτω ἀπὸ τὰ πόδια μου, μοῦ ἐφαίνετο ὡσὰν μεγάλος τάφος ἐν διαλύσει ἢ κλειδαριὰ δὲν ἔκλεινε καλά, δὲν ὑπῆρχεν θερμάστρα καθόλου· εἶχα τὴν συνήθειαν νὰ βάζω τίς κάλτσες μου εἰς τὸ κρεββάτι μου, καὶ νὰ πλαγιάζω ἀπὸ πάνω διὰ νὰ τίς ξαναθρίσκω στεγνές τὸ πρωτῆ ποῦ ἐξυπνοῦσα. Ὅταν ἐφυσούσε δυνατὸς ἄνεμος καὶ ἡ θύρα τοῦ κάτω πατώματος ἦτον ἀνοικτὴ, ἄκουες παράξενα σφυρίγματα ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ πάτωμα καὶ τὰ φύλλα τῆς «Μοργκενβλάδερ» ποῦ ἐσκέπαζαν τὸ δωματίον ἀπὸ τὰ δύο μέρη τῆς θύρας ἐσχίζοντο κάποτε εἰς μῆκος ἀνθρωπίνου χεριοῦ. Μόνον ἓνα πρᾶγμα ἐκεῖ μέσα μοῦ ἄρесе: ἓνα μικρὸ κάθισμα κόκκινο. Τὸ βράδυ ἐξαπλωνόμουν ἐκεῖ καὶ νυσταγμένος ἐσκεπτόμουν, κατέτασσα τὰς σκέψεις μου καὶ τὰς ἐντυπώσεις μου.

Ἐσηκώθηκα ὀρθὸς κέπηγα νὰ κυτάξω εἰς ἓνα πανέρι, δίπλα εἰς τὸ κρεβάτι μου, ἂν εἶχα τίποτε νὰ φάγω. Δὲν ὑπῆρχε τίποτε. Ἐξαναγύρισα εἰς τὸ παράθυρον.

Θεὲ μου! ἐσυλλογιζόμενον εἶναι λοιπὸν ἀναγκαῖον νὰ προσπαθῆσω νὰ εὕρω θέσιν. Μέχρι τοῦδε ἡ ἐπιμονή μου μόνον ἀρνήσεις πολυαριθμοὺς ἐπροκάλεσε, μερικὲς φορές μάλιστα ἓνα ξηρὸν ὄχι· τρέφομαι συνεχῶς ἀπὸ ἐλπίδας ἀπατηλάς καὶ ἐπαναλαμβάνω καθημερινῶς προσπαθείας, αἱ ὁποῖαι δὲν καταλήγουν εἰς τίποτε· ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀποτυχίαι κατώρθωσαν νὰ μὲ ἀπογοητεύσουν.

Μήπως δὲν ἐπήγα νὰ ζητήσω θέσιν λογιστοῦ; Δυστυχῶς εἶχα παρουσιασθῆ πολὺ ἀργὰ χωρὶς νὰ λογαριάσω ὅτι δὲν ἤμποροῦσα νὰ εὕρω τὴν ἐγγύησιν τῶν πενήντα κορονῶν, ἡ ὁποία ἀπητεῖτο. Παντοῦ καὶ ἀπὸ ἓνα νέον ἐμπόδιον. Ἐδοκίμασα νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν πυροσβεστῶν. Εἴμεθα πενήντα οἱ διαγωνιζόμενοι, προτείνοντες τὰ στήθη διὰ νὰ δώσωμεν καλὴν ἰδέαν διὰ τὴν βώμην μας, καὶ λαμβάνοντες στάσεις ἀρειμανίους. Ἐνας ὑπάλληλος διήρχετο ἐμπρὸς ἀπὸ τοὺς ὑποψηφίους, τοὺς ἐξήταξε, τοὺς ἐμάλαξε τοὺς βραχίονας καὶ τοὺς ἀπηύθυνε μερικὰς ἐρωτήσεις.

Ἐνώπιόν μου ἀνεκίνησε τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπεν, ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ μὲ πάρουν, διότι ἐφοροῦσα ματογυάλια. Παρουσιάσθηκα καὶ δευτέραν φοράν. Ἀφῆρεσα τὰ ματογυάλια μου. Ἐστεκόμουν ὀρθὸς, μὲ τὰ φρύδια ζαρωμένα, τὸ βλέμμα ὀξὺ ὡς λεπίδα μαχαιριοῦ. Ὁ ὑπάλληλος ἐπέρασε γελῶν... μὲ εἶχεν ἀναγνωρίσει.

Ὅ,τι καθίστα ἀκόμη βαρυτέραν τὴν κατάστασίν μου ἦτον ὅτι τὰ ἐνδύματά μου ἦσαν εἰς τόσον ἀθλίαν κατάστασιν, ὥστε νὰ μὴν εἶμαι παρουσιάσιμος.

Εἶχα πάρει τὸν κατήφορον! λίγο λίγο. Εἶχα καταστήσει εἰς ἀφάνταστην γυμνότητα. Δὲν εἶχα οὔτε ἓνα κτένι, οὔτε ἓνα βιβλίον κἂν διὰ νὰ διαβάζω εἰς τὰς στιγμὰς τῆς λύπης μου.

Ὅλον τὸ θέρος τὸ εἶχα περάσει εἰς τὰ κοιμητήρια καὶ εἰς τὸ πάρκον τοῦ Βασιλικοῦ παλατιοῦ· ἐπερπατοῦσα, ὠνειροπολοῦσα, ἐκάθιζα κἔγραφα τὰ ἄρθρα μου. Στήλαι ἐπὶ στηλῶν. Ἐκαμνα περίεργα εὐρήματα, ἀπὸ τὸν ἀνήσυχον ἐγκέφαλό μου ἐξεπετοῦσαν πράγματα γεμάτα ἀπὸ φαντασίαν. Δυστυχῶς ἡ ἀπελπιστικὴ κατάσταση, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρισκόμουν μοῦ ἀφαιροῦσε κἂτι ἀπὸ τὴν κρίσιν, καὶ μοῦ συνέβαινε συχνὰ νὰ ἐκλέγω θέματα ἔξω ἀπὸ τὴν τρέχουσαν κίνησιν καὶ τῶν ὁποίων μοῦ ἤρνοῦντο τὴν δημοσίευσιν. Κ' ἐν τούτοις, πόσῃν ὑπερβολικῇ ἐργασίᾳ εἶχαν ἀπαιτήσῃ πολλὰς φορές. Ὅταν εἶχα τελειώσει ἓνα ἄρθρον, ἄρχιζα ἀμέσως ἄλλο χωρὶς καθόλου νὰποθαρρύνωμαι ἀπὸ τὰς ἀρνήσεις τῶν διευθυντῶν. Ἐλεγα μέσα μου ὅτι κἄποτε θὰ συνέβαινε νὰ τύχουν τῆς ἐπιδοκιμασίας τῶν τῶν ἄρθρα μου, καὶ, πραγματικῶς, εὐτύχησα νὰ ἰδῶ ἀμειβομένην μὲ πέντε κορώνας τὴν ἐργασίαν ἐνδὸς ἀπογεύματός μου.

Ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ παράθυρον κέπλησάσα τὴν καρτέκλαν, ἡ ὁποία μοῦ ἐχρησίμευεν ὡς τραπέζι καλλωπισμοῦ. Ἐπήρα τὸ πανταλόνι μου. Εἶχε ξεθωριάσει ἀπὸ τὴν συχνὴν χρῆσιν. Διὰ νὰ τὸ κάμω πιδ μαῦρο, διὰ νὰ τὸ κάμω νὰ φαίνεται πιδ καινούργιο τὸ ἐμούσκεψα. Ἐβαλα χαρτὶ καὶ μελάνι στὴν τσέπην κέδγιχα. Κατέδηκα σιγὰ σιγὰ τὴν σκάλαν· ἦσαν πολλὰς ἡμέρας ποῦ τὸ ἐνοίκιον εἶχε λήξει χωρὶς νὰ ἔχω διόλου χρήματα. Ἐτσι δὲν ἤμποροῦσα νὰ πληρώσω τὰ χρεωστούμενα.

Ἦτον πρωτὸ ἑννέα ἡ ὥρα. Ὁ ἀέρας ἦτον πλήρης κραυγῶν, θορύδων ποῦ ἔκαμναν τὰμάξια, χορὸς φρικώδης τῆς αὐγῆς, εἰς τὸν ὁποῖον ἀνακατώνοντο ὁ ἦχος τῶν βημάτων τῶν περιπατητῶν καὶ οἱ κρότοι ἀπὸ τὰ μαστίγια τῶν ἀμαξιάδων. Ὅλη αὐτὴ ἡ κίνησις μεξήγειρε κἄπως. Δὲν ἐσκεπτόμουν τὸ πρωτὸ αὐτὸ νὰ πάω νὰ πάρω καθαρὸν ἀέρα. Τί εἶχε νὰ κάμει ὁ ἀέρας μὲ τοὺς πνεύμονας; Εἶχα διαστάσεις ἡρακλείους, καὶ ἤμποροῦσα νὰ σταματήσω ἀμάξι μὲ τὸν ὦμον μου.

Ἦμουν σχεδὸν χαρούμενος. Κάτω ἀπὸ τὸν ὠραῖον αὐτὸν οὐρανόν, τὸ συναίσθημα τῆς γενικῆς χαρᾶς μὲ εἶχε καταλάβει. Διεσκέδαζα μὲ τὰ πρόσωπα ποῦ συναντοῦσα,

ἐδιάβαζα τὰς τοιχοκολλήσεις· παρετήρησα μίαν ματιὰν ποῦ ἔπεσεν ἐπάνω μου ἀπὸ κάποιον διερχόμενον τραμβάι. Ἄφινά τὸν ἑαυτὸν μου νὰ τὸν διαπερνοῦν ὅλα αὐτὰ τὰ μικροπράγματα, ὅλα αὐτὰ τὰ τιποτένια πραγματάκια ποῦ διέσχίζαν τὸν δρόμον κέξηφανίζοντο.

Ἄν εἶχα νὰ φάγω τίποτε σὲ μίαν τόσον ὠραίαν ἡμέραν! Τὸ διαυγὲς αὐτὸ πρωτὸ μεξήγειρε... ἀρχισα νὰ τερετίζω ἓνα εὐθυμο τραγοῦδι χωρὶς λόγον. Ἐπέρασα ἐμπρὸς ἀπὸ ἓνα κρεπωπωλεῖον· μία γυναῖκα, μὲ τὸ πανέρι στὸ χέρι ἐσταμάτησε ἐμπρὸς ἀπὸ ἓνα τραπέζι· ὅπου ἦσαν ἀπλωμένα λουκάνικα καὶ τὰ παρατηροῦσε συλλογιζομένη τὸ πρόγευμά της. Μὲ ἐπρόσεξε. Εἶχε μόνον ἓνα δόντι εἰς τὸ ἐμπρόσθιον μέρος τῆς κάτω σιαγόνας. Ἦμουν πολὺ νευρικὸς καὶ πολὺ εὐερέθιστος μερικὰς ἡμέρας τώρα καὶ ἡ ὄψις τῆς γυναικὸς ἐκείνης μεκάμε νάηδιάσω. Τὸ κίτρινο καὶ μακρουλὸ δόντι της ὁμοιάζε πρὸς ἀνασηκωμένο δάκτυλο. Τὸ βλέμμα της ἦτον ἀκόμη γεμάτον ἀπὸ τὴν εἰκόνα τῶν λουκάνικων, ὅταν ἐστράφη πρὸς τὸ μέρος μου. Ἡ ὄρεξις μου ἐκόπη, αἰσθάνθηκα νάνασηκῶνεται ἡ καρδιά μου. Ἀπεμακρύνθη ὀρμητικῶς, ἔτρεξα μέχρι τῆς πλατείας τῆς ἀγορᾶς, ἦπια ὀλίγο νερὸ ἀπὸ τὴν πηγῆν. Τὸ ὄρολόγι τοῦ Σωτήρος ἔδειχνε τὴν δεκάτην.

Ἐπήρα τὸν ἓνα κατόπιν τοῦ ἄλλου μερικὸς δρόμους, ἄλλοτε σταματῶν ἀνευ ἀνάγκης, ἄλλοτε πέρνον κατὰ τύχην ἄλλον δρόμον. Ἐγκατέλειπα τὸν ἑαυτὸν μου εἰς τὴν τύχην. Ἡ χαρούμενη αὐτὴ αὐγὴ ἀπεκοίμιζε τὴν θλίψιν μου, μένανουρίζεν ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς εὐτυχημένους, ἀνάμεσ' ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὁ ἀέρας ἦτον γαλήνιος καὶ διαυγής, τὸ πνεῦμα μου ἦτον ἀνέφελον.

Διὰ μίαν στιγμὴν παρετήρησα ἓναν γέροντα κουτσόν, ὁ ὁποῖος ἐπερνοῦσεν ἀπὸ ἐμπρὸς μου. Ἐφαίνετο πολὺ κουρασμένος, ἡ ἀναπνοή του ἦτον ἀγωνιώδης καὶ ἀνήσυχη. Μοῦ ἤλθεν ἡ ἰδέα ὅτι ἤμποροῦσα νὰ τοῦ σηκώσω τὸ πακέτο· δὲν ἐζήτησα μολαταῦτα νὰ τὸν σταματήσω.

Ὀλίγο μακρύτερα συνήντησα τὸν Χάνς Πάουλι, ὁ ὁποῖος μεχαιρέτισε κέπροσπέρασε γλίγωρα— γλίγωρα.

Γιατί ἔτρεχε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον; Δὲν εἶχα τὴν πρόθεσιν νὰ τοῦ ζητήσω τίποτε δανεικά. Ἦθελα μάλιστα νὰ τοῦ ἀποδώσω τὸ ταχύτερον μίαν κουδέρταν ποῦ μοῦ εἶχε δανείσει καὶ τὴν ὁποίαν εἶχα στὸ καμαράκι μου πολλὰς ἐβδομάδες τώρα... Δὲν θέλω νὰ ὀφείλω μίαν κουδέρταν εἰς ὁποιοδήποτε. Θὰ γράψω, πιθανὸν σήμερον ἓνα ἄρθρον ἐπὶ τῶν ἐγκλημάτων τοῦ μέλλοντος, ἢ ἐπὶ τοῦ αὐτεξουσίου, ἢ ἐπὶ ὁποιοδήποτε ἄλλου ἀντικειμένου, ἀδιάφορον. Τὸ ἄρθρον αὐτὸ θὰ μοῦ πληρώνουν τοῦλάχιστον δέκα κορώνες.

Συλλογιζόμενος τὸ ἄρθρον αὐτὸ, αἰσθάνθηκα ὅτι ἦτον ἀπαραίτητον νὰ κρατήσω λογαριασμὸν τῶν ἰδεῶν, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἦτον γεμάτος ὁ ἐγκέφαλός μου. Ἐπρεπε νὰ ζητήσω μίαν καλὴν γωνίαν εἰς τὸ πάρκον τοῦ πύργου. Εἶχα λάθει τὴν ἀπόφασιν νὰ μὴν ἀναπαυθῶ οὐδ' ἐπὶ μίαν στιγμὴν προτοῦ τελειώσω τὸ ἄρθρον μου αὐτὸ.

Ἐνώπιόν μου, ὁ ἀσθενικὸς γέρον ἐκινούσεν ἐξακολουθητικῶς τὰς κνήμας του, αἱ ὁποῖαι ἔτρεμαν. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο εἶχεν ἀποτέλεσμα νὰ μὲ κάμῃ νὰ ὀργισθῶ. Δὲν θὰ ἐσταματοῦσε λοιπόν; Ἐπήγαινε εἰς τὸ πάρκον κέκεινος καὶ ἦμουν καταδικασμένος νὰ τὸν ἔχω διαρκῶς ἐμπρὸς μου; Μοῦ ἐφαίνετο ἀκόμη ὅτι εἰς κάθε δρόμον ἐπεβράδυνε τὸ βῆμα του ὡς θέλων νὰ ἰδῇ τὸν δρόμον, τὸν ὁποῖον ἔπερνα, καὶ καθὼς ἐσταματοῦσε ἀνεσῆκωνε τὸ πακέτο κέβάδιζε γλιγωρότερα διὰ νὰ εἶναι πάντοτε εἰς τὴν αὐτὴν ἀπόστασιν ἀπὸ ἐμέ. Μάταια ἐπερπατοῦσε, εἶχα πάντοτε ἐνώπιόν μου τὸ δύσμορφον αὐτὸ πλάσμα. Ἐπήγαινα νὰ σκάσω. Ἡ ἀσχημία του μοῦ ἐγαλοῦσε τὴν ὠραιότητα τῆς αὐγῆς, ἡ εὐθυμία μου ὀλίγο κατ' ὀλίγον εἶχε σῆσει. Ὁμοιάζε πρὸς ἓνα μεγάλο ἐντομον κουτσό, κινούμενον διὰ νὰ μὴν ἀποθάνῃ, διὰ νὰ ζήσῃ· ἐξ ἄλλου κατελάμβανεν ὅλο τὸ πεζοδρόμιον.

Εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δρόμου ἠθέλησα νὰ δώσω πέρασ εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν, ἠθέλησα νὰ τὸν ἀφήσω νὰ προχωρήσῃ κεστάματησα ἐμπρὸς ἀπὸ τὴν βιτρίναν ἐνὸς μαγαζιου. Μερικὰς στιγμὰς ἀργότερα, ὅταν ἄρχισα πάλιν νὰ περπατῶ, ὁ ἄνθρωπος εὐρίσκειτο ἐνώπιόν μου· εἶχε σταματήσῃ κ' ἐκεῖνος. Χωρὶς νὰ λάβῃ καιρὸν διὰ νὰ σκεφθῇ ἔκαμε τρία τέσσαρα μεγάλα βήματα τὸν ἐσταμάτησα, καὶ τὸν ἔπιασα ἀπὸ τὸ κολλέτο:

Ἐσταμάτησε. Ἐκυτάξαμεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον κατάματα.

— Μία πενταροῦλα, μιὰ πενταροῦλα γιὰ νὰ πάρω ἕνα ποτηράκι γάλα, εἶπεν ἐπὶ τέλους καὶ ἄφησε νὰ πέσῃ τὸ κεφάλι του ἐπάνω στὸν ὦμον του.

Ἴδου ἐγὼ εἰς καλὴν κατάστασιν τώρα. Βάζω τὸ χέρι στὴν τσέπη.

— Γιὰ ἕνα ποτηρι γάλα; ναὶ ναὶ... χμ! οἱ παράδες εἶναι σπάνιοι αὐτὴν τὴν ἐποχὴ.

— Δὲν ἔχω φάγει τίποτε ἀπὸ χθές, δὲν ἔχω πεντάρια, καὶ δὲν εὐρήκα ἐργασίαν.

— Ἐέρετε καμμιά τέχνη;

— Ἐέρω νὰ βράδω ὑποδήματα.

— Ἀλήθεια; Τότε περιμένε με δύο λεπτά. Θὰ πάω νὰ σοῦ βρῶ μερικὰ ψιλὰ.

Ἐγνώριζα ὅτι πλησίον ἐκεῖ εὐρίσκειτο κάποιος ἐνεχυροδανειστήριον, εἰς τὸ ὅποιον, εἶναι ἢ ἀλήθεια, ποτὲ μου δὲν εἶχα εἰσελθεῖ. Ἐτρεξα πρὸς αὐτό. Κάτω εἰς τὴν θύραν προτοῦ ἀνεβῶ τὸ γραφεῖον, ἦτον εἰς τὸ δεύτερον πάτωμα, ἔδγαλα γλίγωρα—γλίγωρα τὸ γελέκο μου τὸ ἐδίπλωσα καὶ τὸ ἔβαλα κάτω ἀπὸ τὴν μασχάλην μου.

Ἐκτύπησα, ἐμβῆκα, ἐχαιρέτισα καὶ ἔρριψα τὸ γιλέκο μου εἰς τὸ λογιστήριον.

— Μιὰμιση κορῶνα, μοῦ εἶπεν ὁ ὑπάλληλος.

— Ναί, ναί, εὐχαριστῶ. Ἄρχισε νὰ παλιώνῃ ἐξ ἄλλου δὲν ἔχω φυσικὰ νὰ πάθω τίποτε ἀπὸ τὴν ἔλλειψίν του.

Ἐπῆρα τὴν μιὰμιση κορῶναν κέφυγα. Ἦτον ἀλήθεια μιὰ ἰδέα πρώτης τοῦ νὰ ἐνεχυριάσω τὸ γιλέκο μου. Θὰ μοῦ ἔμεναν χρήματα γιὰ ἕνα πλούσιον πρόγευμα καὶ πρὶν ἔλθῃ τὸ βράδυ τῆς ἡμέρας ἐκείνης θὰ εἶχα τελειώσῃ τὸ ἄρθρον μου περὶ τῶν ἐγκλημάτων τοῦ μέλλοντος. Ἄρχιζα νὰ εὐρίσκω τὴν ὑπαρξίν καλυτέραν καὶ ἔσπευσα νὰ συναντήσω τὸν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος μέπερίμενε διὰ νὰ γλυτώσω ἀπὸ τὴν στενοχωρίαν.

— Πάρε, τοῦ εἶπα. Εἶμαι εὐτυχῆς ὅτι ὑπῆρξα ὁ πρῶτος ἄνθρωπος εἰς τὸν ὅποιον ἀπευθύνθης.

Ἐπῆρε τὰ λεπτά χωρὶς νὰ εἰπῇ λέξιν. Μένυταζε με βλέμματα ἐρευνητικά. Ἐπίστευσα ὅτι ἦτον τὸ πανταλόνι μου ποῦ ἐπέσυρε τὸσον τὴν προσοχὴν του. Ἦ ἀναιδεια αὐτὴ μὲξώργισεν. Ὁ ἀχρεῖος αὐτὸς ἐφαντάζετο λοιπὸν ὅτι ἦμουν πραγματικὸς τόσο πτωχὸς ὅσον ἐφαινόμουν; Μήπως δὲν εἶχα ἀρχίσει ἄρθρον ἀξίας δέκα κορωνῶν; Δὲν ἐφοβοῦμουν τίποτε διὰ τὸ μέλλον, εἶχα πολλὰς χορδὰς εἰς τὸ τόξον μου. Καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει, τί ἐνδιέφερε τοῦτο ἕναν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος μοῦ ἦτον καθ' ὄλοκληρίαν ἀγνωστος καὶ εἰς τὸν ὅποιον πρὸ ὀλίγου μόλις εἶχα κάμει ἐλεημοσύνην; Αὐτὰ τὰ βλέμματα μέστενοχώρησαν καὶ ἠθέλησα νὰ τοῦ δώσω ἕνα καλὸν μάθημα προτοῦ τὸν ἐγκαταλείψω, τοῦ εἶπα λοιπὸν σηκῶνων τοὺς ὦμους.

— Καλέ μου ἄνθρωπε γιὰτὶ παρατηρεῖς κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἕναν ἄνθρωπον, ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγου ἀκόμη σοῦ ἔδωκε μιὰν κορῶνα; Ἄν τὸ συνηθίξῃς αὐτό, πίστευσέ με εἶναι πολὺ κακὴ συνήθεια.

Ἄνεσῆκωσε τὴν κεφαλὴν, ἐστηρίχθη ἐπὶ τοῦ τοίχου κἔμεινεν ἔτσι με τὸ στόμα ἀνοιχτόν. Κάτι τί πολὺ δυσάρεστον ἐγένετο ἔπισω ἀπὸ τὸ μέτωπόν του. Ἐπίστευσε βέβαια ὅτι ἐχωράτευα, διότι μοῦ ἔτεινε τὰ χρήματα.

Ἐκτύπησα τὸ πόδι καὶ ὠρκίσθηκα ὅτι ὠφείλε νὰ τὰ κρατήσῃ. Ἐφαντάζετο λοιπὸν, ὅτι διὰ τὸ τίποτε θὰ ὑπέβαλα εἰς τέτοιαν ἀνησυχίαν τὸν ἑαυτὸν μου; Εἶχε νὰ

κάμη μέναν ἐντιμον ἄνθρωπον, ἐντιμον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρις ὀνύχων. Μὲ ὀλίγα λόγια τὸ χροῖμα τοῦ ἀνῆκε. Ἄντιο.

Ἐφυγα. Ἐπιτέλους ἐγλύτωσα ἀπὸ τὸ βασανιστήριόν μου.

Ἐψάξα νὰ εὐρω κανένα ἐδωδιμοπωλεῖον, κευρήκα ἕνα ἐπιτέλους, εἰς τὸ ὅποιον ὕστερ' ἀπὸ μερικοὺς δισταγμοὺς ἐμβῆκα.

— Λίγο τυρὶ καὶ ψωμί εἶπα κἔρριψα τὴν μισὴν κορῶναν εἰς τὸ τραπέζι.

— Ψωμί καὶ τυρὶ γιὰ ὀλη τὴ μισὴ κορῶνα; ἠρώτησεν ἡ καταστηματαρχισσα με τόνον ἐλαφρῶς εἰρωνικὸν χωρὶς ἐξ ἄλλου νὰ με ἀξιῶσῃ προσοχῆς.

— Ναί, γιὰ τὴ μισὴ κορῶνα, ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν σταθεράν.

Μοῦ ἔδωκαν τὸ πακέτο μου, ἐχαιρέτησα εὐγενῶς τὴν γηραιὰν καὶ πλούσιαν καταστηματαρχισσαν καὶ διηρθύθη πρὸς τὸ πάρκον, ὅσον ἠμπόρεσα γλιγωρότερα. Εὐρήκα ἕναν πάγκον, ὁ ὁποῖος δὲν εἶχεν ἀκόμη καταληφθῇ. Ἐγκατεστάθην ἐκεῖ καὶ ἄρχισα νὰ καταβροχθίζω τὸ ψωμί καὶ τὸ τυρὶ μου.

Αὐτὸ μοῦ ἔκαμε καλὸ. Πρὸ καιροῦ δὲν εἶχα φάγει τόσο καλά. Αἰσθανόμουν τὸν ἑαυτὸν μου νὰ εὐρίσκειται εἰς τὴν γλυκεῖαν αὐτὴν κατάστασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκειται κανεὶς ὕστερ' ἀπὸ ἄφθονα κλάματα. Τὸ θάρρος μου ἐμεγάλωσε. Εὐρίσκα περισσότερον ἀξίόν μου νὰ γράφω ἕνα ἄρθρον περὶ ἐνὸς τόσον ἀπλοῦ ἀντικειμένου ὅσον τὰ ἐγκλήματα τοῦ μέλλοντος, ἐνὸς ἀντικειμένου τὸ ὅποιον τὸ κάτω—κάτω ὄλος ὁ κόσμος θὰ ἠμποροῦσε νὰ πραγματευθῇ. Αἰσθανόμουν τὸν ἑαυτὸν μου ἰκανὸν διὰ τὰς μεγαλύτερας τῶν προσπαθειῶν ἰκανὸν νάντιμετωπίσῃ κάθε δυσκολίαν. Ἀπεφάσισα λοιπὸν νὰ γράψω σειρὰν ἐκ τριῶν ἄρθρων περὶ τῆς φιλοσοφικῆς διαισθήσεως. Ἦθελα νὰ ἀποδείξω ἀβάσιμα μερικὰ σοφίσματα τοῦ Καντίου.

(Συνέχεια)

(Μετάφρασις)

ΚΝΟΥΤ ΧΑΜΣΟΥΝ

ΒΡΑΔΥ ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΟ

*Ἡ μέρα σβήνει στὰ βουνὰ θλιμμένα,
Βαρὺς ὁ ἀγέρας, πῶς βαρεῖα ἡ σιγή,
Γυμνόκλαδα τὰ δέντρα στοιχειωμένα
Τηρᾶν τὴ γῆ.*

*Βουβὰ τὰ σύννεφα καὶ κουρασμένα
Κρεμάστηκαν στὴ δύση τὴ θαμπή.
Ἐρμος κ' ὁ δρόμος πάει πρὸς τὰ χαμένα
Πάει νὰ πνιγῇ...*

*Καὶ τὸ νερὸ στὴ λίμνη ἀνατριχιάζει
Στὸ σάπιο φύλλο ποῦ ὁ καιρὸς τινάζει,
Κι' ὁ μύλος μόνο,*

*Στ' ἀκούνητα φτερά του διπλωμένος,
Τοῦ χινοπώρου λέει συλλογισμένος
Ὅλον τὸν πόνο.*

ΜΗΤΗΣ ΚΑΛΑΜΑΣ

Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΠΩΧΕΙ ΓΕΝΙΑ ΑΠΟ Τ' ΑΛΟΓΟΥ *

Μὰ ἡ γυναῖκα γενιά πῶχει τοῦ ἀλόγου,
τὰ δουρικὰ καὶ πρόστυχα ἔργα φεύγει
μυλόπετρα καὶ κόσκινο δὲ γγίζει
τὴν κοπιὰ δὲν βγάνει ὄξω ἀπ' τὸ σπίτι.
Καὶ στὸ φοῦρνο δὲν στέκει οὔτε σκουπίζει
τὴν καπνιά κι' ἀγαπάει μόνον ἀπὸ ἀνάγκη
τὸν ἄντρα της· καὶ λούζεται τὴ μέρα
δυνὸ τρεῖς φορὲς κι' ἀλείφεται μὲ μῦρα.
Καὶ πάντα τὰ μαλλιά ἔχει χτενισμένα
βαθειὰ καὶ σκεπασμένα μὲ λουλούδια.
Καλὸ ἢ τέτοια γυναῖκα γιὰ τοὺς ἄλλους
θέαμα, ἀλλ' εἶναι γιὰ κακὸ τοῦ ἀντρός της
ἐκτὸς ἂν εἶναι τύραννος ἢ ὀήγας
κυτῶντας τὴν ν' ἀγάλλεται ἢ ψυχὴ του.

(Κατὰ Σιμωνίδην τὸν Ἀμοργίνου)

Κ. ΒΑΡΝΑΛΗΣ

Μ Ε Τ Ε Ω Ρ Α

(Ἐντυπώσεις)

* Ὡς οἱ φαιοὶ βράχοι ἐπάνω ἀπὸ τὴν πλατεῖα πεδιάδα, οἱ βράχοι ποῦ κυτᾶζουν ἀπὸ τὰ σύννεφα τὸ βουδὸ Σαλαμβρυᾶ νὰ ἀργοπλέκη τὸ ἀσημένιο δῦχτι του ἀνάμεσα στοὺς ἀσφοδέλους καὶ στὰ μαῦρα τσαμπιά, τὰ τσαμπιά ποῦ μελοστάζουν σταγκάθια τοῦ φράχτη τῶν ἀμπελιῶν.

Γεράκια πέρνουν στραφὲς στὸν ἀέρα, ἢ καταχνιά μὲ τοῦ ὄνειρου τὴ γάζα περιτυλίγει τῆς βελανιδιᾶς στὰ δυτικὰ ἀκρουράνια, κάθε βυσσινὸ σουρούπωμα ἀνάθει τὸ μαθὺ ἀστράκι, καὶ τὰ μαῦρα πρόβατα πηδᾶνε πλάι ἀπὸ τῆς φτέραις τοῦ νεροῦ. Ἀκοῦτε πόσο πένθημα ἀντιλαεῖ τὸ κουδουνάκι μέσα στὰ σπαρτά;

* Σ.τ.Π. Τὸ ἀνωτέρω εἶναι ἀπόσπασμα ἀπὸ μακρὸν ποίημα περὶ καταγωγῆς τῶν γυναικῶν Σιμωνίδου τοῦ Ἀμοργίνου. Ὁ ποιητὴς πιστεύει ὅτι αἱ γυναῖκες κατάγονται ἀπὸ διάφορα εἶδη ζῴων, χοίρων, ἀλόγων, μελισσῶν κ. τ. λ.

Οἱ μέραις εἶν' ἐκεῖ καὶ οἱ νύχτες σὰν μιὰ μουσικὴ συμφωνία, νότες ἀπολιθωμένες τοῦ Μπόιτο, μοτίβα ἐγωϊστικά ποῦ ἀποτύπωσε σὲ σχισίματα καὶ πετάγματα ὄγκων ἢ φωτιά τῆς γῆς, ἢ θάλασσα καὶ τὰ τραντάγματα τῆς ἀτμοσφαιρας.

Σὲ τούτες τῆς μολυβιᾶς βουνοκορφές, σκοτεινές καὶ γλυστερές σὰ νάχαν χυθῆ ἀπὸ μέταλλο, σκαρφάλωσαν ἕναν καιρὸ τὰ χλωμὰ πριγκιπόπουλα τοῦ κάμπου, φεύγοντας ἔρωτες φρικτοὺς εἶτε ἐγωϊσμοὺς συντριμασμένους στὰ σκαλοπάτια τοῦ θρόνου. Ἔτσι χριστήκανε τὰ πρῶτα κοινόβια, τὸ μοναστήρι τῆς Ἰσαπαντῆς ἀπὸ τὸ Συμεῶν Οὐρὸς Παλαιολόγου καὶ τὸ μοναστήρι τῆς Μεταμορφώσεως ἀπὸ τὸν Ἰωάννη Καντακουζηνὸ τὸν ἀδελφὸ τῆς Ἀγγελίνας, τῆς αὐθέντισσας τῶν Ἰωαννίνων.

*

Σιγά-σιγά σὲ κάθε τρύπα, σὲ κάθε σπηλιά, κ' ἕνας ξερακιανὸς καλόγερος μὲ σερνάμενα γένεια γονατισμένος μπροστὰ στὸ εἰκόνημα τῆς Πλατυτέρας, ἔλεγε παράκλησι γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς ποῦ ἐκαίοντο μέσα στὴν κόλασι. Αἰῶνες ἀπὸ τότε πέρασαν· ἄλλα γκρεμισθήκαν, ἄλλα μένουν ἐρημωμένα μέσα σὲ χαράδρες σὰ νᾶναι θαμμένα.

*

Χτυποῦν ὅμως ἀκόμα λίγα σήμαντρα λυπητερά, καὶ γενεές ἀπὸ καλογέρους περνοῦν καὶ διαβαίνουν. Καὶ τὰ καντήλια τῶν μαλαματένιων ἱερῶν ἀνάβουν φλόγες ἄσβεστες, καὶ οἱ κᾶρες καὶ τὰ χέρια καὶ τὰ πόδια χιλιάδων ἀγίων, μέσα στὰ διαμαντόπλεχτα σκεπάσματα τῶν, σκορπίζουν τὰ μῦρα τῆς ἀγιοσύνης τῶν καὶ θαυματουργοῦν γιὰ ὅσους πιστεύουν ἀκόμα στὴ χάρι τῶν.

*

Γιατὶ τὰ κυανᾶ φαντάσματα τοῦ Παλαιολόγου καὶ τοῦ Καντακουζηνοῦ, σέρνουν τὰ ράσα τῶν τὴν νύχτα ἀναμένω στῆς πέτρινες στοῆς μὲ τὰ βυζαντινὰ χρυσόβουλλα στοὺς τοίχους, καὶ ψαλμωδοῦν οἱ ἀναχωρητικὲς φωνές τῶν κάτω ἀπὸ τοὺς ἱστορημένους θόλους τῶν ἐκκλησιῶν, τὴ σπαραχτικὰ λειτουργία τῶν ἀνθρώπων ποῦ πέθαναν.

ΠΛΑΤΩΝ ΣΟΥΛΙΩΤΗΣ ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗΣ

βασιλεὺς ἀπευθύνεται ἄλλοτε πρὸς τὴν μίαν, ἄλλοτε πρὸς τὴν ἄλλην. Ὁ βασιλεὺς ἀνακαλύπτει τέλος τὸ μυστήριον καὶ γίνεται μακρόδης. Στέλλει τὴν Χιλδεσβίνην εἰς τὸν πατέρα της καὶ κηρύσσει τὸν πόλεμον ἐναντίον τῶν Γότθων. Τοὺς νικᾷ, καὶ νυμφεύεται τὴν Ναντίλδην.

Εἰς τὸ θέατρον Ὁδέον τῶν Παρισίων ἐδόθη τὸ τετράπρακτον δράμα τοῦ Σούδερμαν «Μεταξὺ τῶν Πετρῶν».

Εἰς τὴν Revue Bleue (17 Octobre) δημοσιεύεται ἄρθρον τοῦ κυρίου Ἀρθούρου Chuquet συγγραφῆς τοῦ περιφήμου περὶ Stendhal βιβλίου καὶ ἱστορικοῦ, διὰ τὸν Γερμανὸν δραματικὸν Σούδερμανν.

Ὁ Σούδερμανν ἐγεννήθη τὸ 1854 εἰς τὸ ἄκρον τῆς ἀνατολικῆς Πρωσίας ἀπὸ γονεὺς πτωχοῦς. Τὸ ἔργον του εἶναι διανοημένον ἀπὸ τοπία καὶ ἀναμνήσεις τῆς γενεαίρας του γῆς. Εἰκαστατῆς ἀναμνύεται εἰς τὴν φιλολογοίαν. Πτωχὸς καὶ ἀξιοδάκρυτος ἐπερνούσε τὰς ὥρας του σχεδιάζων τὸν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστίν, τὸν ὁποῖον ἔγραψε

πολὺ ἀργότερα. Κατόπιν ἐπεδόθη εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Συνέτασε σχεδὸν μόνος του μίαν ἐβδομαδιαίαν ἐφημερίδα. Τὸ πρῶτόν του μακρὸν ἔργον ὑπῆρξεν ἓνα μυθιστόρημα «*Dame Souci*». Εἰς τὰ 1889 παρυστάθη ἡ «*Τιμή*» του, ἡ ὁποία τοῦ ἐπροσπόρισε φήμην καὶ χρήματα.

Ὁ Σούδερμανν ἔγραψε δράματα, μυθιστορήματα, καὶ ποιήματα. Ὁ πεζογράφος Σούδερμανν εἶναι ἀνώτερος ἀπὸ τὸν ποιητὴν. Ἀλλὰ ἡ ἀληθινὴ του ἐκδήλωσις εἶναι τὸ θέατρον. Ὁ Σούδερμανν θεωρεῖται μαθητὴς τοῦ Ἴψεν καὶ τοῦ Νίτσε, ἀλλὰ μᾶλλον πρέπει νὰ θεωρηθῆ ἀντιπρόσωπος τῆς Γαλλικῆς σχολῆς. Ὡς μυθιστοριογράφος συγγενεὺς μετὰ τὸν Μωπασσάν. Ὡς δραματικὸς μετὰ τὸν Σαρδου καὶ μετὰ τὸν Δουμάν... Δὲν εἶναι λοιπὸν νατουραλιστῆς, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον παραδέχεται αὐτὸς ὁ ἴδιος μὴ παραδεχόμενος τὴν ὑπαρξιν νατουραλισμοῦ.

Τὰ ἐλαττώματά του εἶναι βαρέα. Ἔχει κατὰ τὸ πνευμάτιον, τὸ βιαστικόν, δὲν ἔχει ἀρκετὸν πλάτος.

ΜΙΚΡΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ

Ἰδρῦθη σύλλογος θεατρικῶν συγγραφέων πρὸς προστασίαν τῶν ἐμπορικῶν συμφερόντων αὐτῶν. Ἰδρῦθη δραματικὴ σχολὴ εἰς τὸ ἐδῶ Ὁδῆον Λότνερ. Καθηγηταὶ αὐτῆς εἶναι ὁ κ. Χρηστομάνος, ὁ κ. Τσοκόπουλος, ὁ κ. Δάσκαρης.

Ἐξεδόθη νέα ἐβδομαδιαία κοινωνικὴ ἐφημερίς ὑπὸ τὸν τίτλον «*Σημαία*».

Εἰς τὸ θέατρον «*Πανελλήνιον*» ἐδόθη μετὰ μεγάλην ἐπιτυχίαν ἡ βιεννέζικη ὁπερέττα «*Νυκτερίδα*» τοῦ Στράους, ἔργον λεπτὸν καὶ πλούσιον εἰς κωμικὸν πνεῦμα. Ὁ θίασος τοῦ κ. Οἰκονόμου ἐδείχθη ἀξιὸς τῶν προσδοκῶν τοῦ κοινοῦ. Ἐτραγουδῆσεν ἐξαιρετὰ ἡ ὕψιφος κ. Ἀλεξάνδρου, ἡ δεσποινὶς Δουκία Τίβερη, ἡ δεσποινὶς Φιλίππιδη, ὁ ὀξύφωνος κ. Βενιζέλος. Τὴν ὀρχήστραν διηύθυνεν ὁ κ. Κυπαρίσσης. Ὁ ἐν λόγῳ θίασος τοῦ κ. Οἰκονόμου πρόκειται νὰ δώσῃ καὶ σοβαρὰ δραματικὰ ἔργα ὡς τὸν «*Ὀιδίποδα Τύραννον*» κατὰ μετάφρασιν τοῦ κ. Α. Καμπάνη, τοὺς «*Βρυκόλακας*» τοῦ Ἴψεν καὶ τὸν «*Ριχάρδον Τρίτον*» τοῦ Σαίξπηρ. Εἰς τὰ δύο αὐτὰ ἔργα θὰ παίξῃ αὐτὸς ὁ κ. Οἰκονόμου, πρωταγωνιστήσας πολλάκις εἰς μεγάλα γερμανικὰ θεάτρα.

Ἦρχισε τὰς παραστάσεις του τὸ Ἑλληνικὸν μελόδραμα μετὰ τὸν «*Ριγολέττον*».

Ὁ θίασος Κυβέλης ἀνεχώρησεν εἰς Πάτρας ὅπου θὰ δώσῃ ἀρκετὰς παραστάσεις.

Ὁ κ. Νίκος Βέης, ὁ γνωστὸς φιλόλογος καὶ ἀκάματος μεσαιωνοδίφης ἔκαμεν ἐκδρομὴν εἰς τὰς Μονὰς Μετεώρων ὅπου ἀνεῦρε πλῆθος μεσαιωνικῶν γραπτῶν μνημείων. Μεταξὺ ἄλλων ἐπιστολὰς πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον τὸν Παλαιολόγον τοῦ Νικολάου Καβάουλα. Ἐπίσης ἀνευρέθη ἕμνος μετὰ τῆς βυζαντινῆς του παρασημαντικῆς Ἰωάννον τοῦ Παλαιολόγου.

Ἐπίσης κώδικες ἀνήκοντες εἰς τὴν Κράλαιναν, βασίλισσαν τῆς Σερβίας, Εὐγενίαν. Δημιώθη «*ῥωμάντζα*» τοῦ 14ου καὶ 15ου αἰῶνος ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓνα ἐπιγράφεται «*Ἱστορία τοῦ Ρεῖ τῶν Ῥωμαίων Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς ῥήγισσας Σεμίραμης τῆς Συρίας*». Ἐπίσης ὁ κ. Βέης ἀνεῦρεν ἀνεκδότα ἔργα τοῦ Γρηγορίου τοῦ Παλαμά καὶ τοῦ Ζηγαδίνου, Χρυσόβουλλα τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Ῥωμαίων, Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου καὶ τῶν Κράλιδων τῆς Σερβίας.

Τῆ 1911 θὰ τελεσθῆ εἰς τὴν Ῥώμην τῆς Ἰταλίας διεθνὴς ἀρχαιολογικὴ Ἱστορικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ Ἐκθεσις, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκλήθη καὶ ἡ Ἑλλάς. Ἡ Ἐπιτροπὴ τὴν ὁποίαν ἐσύστησεν ὁ κ. Διπλομάς τῶν Ἐσωτερικῶν διὰ νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς παρασκευῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ τμήματος ἀποτελεῖται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ ἀκαταλλήλους.

Ἀπέθανεν ὁ γάλλος δραματικὸς συγγραφεὺς Βικτωριανὸς Σαρδου. Περὶ τοῦ ἔργου του θὰ γράψωμεν εἰς τὸ προσεχὲς τεῦχος τοῦ «*Πανός*».

Εἰς τὴν «*Ἀκρόπολιν*» δημοσιεύονται κατὰ συνέχειαν ἐντυπώσεις Παρισίαι τοῦ Σ. Σταματίου. Διακρίνονται διὰ τὴν ζωντανότητά, παρὰ τὰς ἐλλείψεις τοῦ ὕφους, τὴν ἀμέλειαν τῆς λέξεως καὶ τὴν ἀτιμελησίαν μερικὰ κομμάτια ἀπ' αὐτὰς εἶναι ἀπὸ τὰ δροσερώτερα γραψίματα πού εἶδεν ὁ νεοελληνικὸς τύπος.

Ἡ ἀγγελία σου γιὰ τὸν «*Πᾶνα*» δὲν ἔφθασε στὰ χέρια μου ὡς τὴν ὥρα, μὰ περνώνας τις προάλλες ἀπὸ τὴν ὁδὸν Σταδίου, τὴ διάβασα τὴν ἀγγελία σου, κολλημένη σὲ μιὰ βιτρινα. Καὶ δὲν μπορῶ νὰ κρύψω πὼς ἔννοιωσα μέσα μου κάτι ποῦ ἔμοιαζε μετὰ συγκίνηση. Τὰ λόγια *συγκινημένη σκέψις, μουσικὴ σκέψις, ἐλευθέρω σκέψις* γλυκοψιθυρίασε πάλι μέσα μου καὶ μοῦ θυμίσατε ξανά πὼς δὲν ὑπάρχει σωστότερος ὀρισμὸς τῆς δημιουργικῆς τέχνης, ἔξω ἀπὸ τὰ λακωνικά, τριαδικά, καὶ σὰ συνθήματα μιᾶς ἐνέργειας λόγια τοῦτα.

Ὁλοκρόθιμος φίλος σου
Κ. ΠΑΛΑΜΑΣ

Ἀγαπητέ μου Καμπάνη,

Μὲ μεγάλη μου χαρὰ ἔλαβα τὴν ἀγγελία τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ σου ὁ «*Πᾶν*». Ἄς ξαναβλαστήσουν, φίλε, στὴν ὥραία χώρα ἔργα ποῦ νὰ ἐκπορεύονται ἀπὸ τὸ Μουσικὸν Πνεῦμα, ποῦ ἀπ' τοὺς ἀνιστόρητους καιροὺς τῶν κοσμογονιῶν, διενθύνει τις κάποιες ψυχές, στὴν ἀπλή καὶ βαθειὰ Σκέψη κι' ὀδηγᾷ τὰ θεῖα χέρια τὰ δημιουργά, στὸ χάραμα τὸ κατάβαθο κι' ἀναλλοίωτο, τῆς προφητικῆς, τῆς πάντα προαναγγελτικῆς αἰωνίας γραμμῆς τῆς ὅλης Φῶς,—ἄς ξαναβλαστήσουν ἔργα ποῦ νὰ τὰ ἔχει ἐυλογήσει ἡ Ζωή, στὸ δυνατό καὶ τρανταχτὸ κάλεσμά σου, κι' ἄς εἶναι σου ἡ τρανὴ τιμὴ, πὼς σὲ μιὰ ἐποχὴ ἀβάσταχτο γκρεμίσματος ἐνὸς λαοῦ, ποῦ μετὰ χασκογέλοια μαζί καὶ βλαστήμιες κατακυλᾷ στὸν πιὸ ἀξιοπεριφρόνητο θάνατο, στὸν πιὸ στιγματισμένο θάνατο,—μετὰ νέους ἤχους ὕμνησες τὴ μεγάλη χαρὰ τῆς Ζωῆς, κι' ἐκάλεσες τοὺς λιγοστούς, πρὸς κάποια θριαμβευτικὴ πορεία, σὲ μιὰ μελλοντικὴν Ἀνατολή.

ΜΙΜΗΣ ΛΙΜΠΕΡΑΚΗΣ

Ἀγαπητέ φίλε καὶ Κύριε,

Τὸ πρῶτὸ μετὰ μεγάλην μου εὐχαρίστησιν ἔλαβον τὴν ἀγγελίαν τοῦ νέου περιοδικοῦ μας ὁ «*Πᾶν*». Εἶμαι σύμφωνος μετὰ τὰς ἀρχὰς καὶ πρέπει νὰ καταπολεμηθῆ τὸ ψεῦδος μετὰ μίαν εἰλικρινὴ καὶ ἀληθινὴ κριτικὴ. Ἄν νομίζετε μετὰ τὰς μικροτάτας καὶ ἀσθενεστάτας γνώσεις μου νὰ σᾶς εἶμαι κατὰ τι ὠφέλιμος, νὰ με διατάξετε ἐλευθέρως καὶ θὰ εἶμαι πολὺ πρόθυμος. Εἶδον ὅτι θὰ γίνῃ εἰς τὸν *Πᾶνα* ἡ παρέλασις ξένων ἀριστουργημάτων. Σωτήριος ἡ σκέψις. Ἄν θέλετε νὰ μοῦ εἰπῆτε τί νὰ σᾶς μεταφράσω ἀπὸ τὸ ἰταλικὸν ἢ ἀγγλικόν. Δὲν σᾶς λέγω ἀπὸ τὸ γαλλικόν, διότι εἰς Ἀθήνας ἡ γλῶσσα αὕτη εἶναι πολὺ κοινὴ.

Ἐν ἐνὶ λόγῳ εἶμαι εἰς τὰς διαταγὰς σας καὶ ἂν θέλετε θὰ εἶμαι τακτικὸς συνεργάτης. Εὐχόμενος καλὴν ἐπιτυχίαν διατελῶ μετὰ ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν.

Ὁ φίλος

Σ. ΔΕ ΒΙΑΖΗΣ

ΠΡΟΣΕΧΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Ἀγγέλου Σικελιανοῦ: Ποιήματα.

Κωστῆ Παλαμά: Ἐνας Λεοπαρδικὸς ποιητῆς.

Ἐδαγγέλου Ἰωαννίδου ζωγράφου: Τὸ δόγμα τῶν ψυχικῶν ἐλευθεριῶν, μελέτη.

Μ. Λιμπεράκη: Ὁ ζωγράφος Γύζης, μελέτη.

Παύλου Νιρβάνα: Τὸ θέατρον εἰς τοὺς ποιητάς.

Κωστῆ Παλαμά: Στίχοι καὶ πεζά.

Ἀρίστον Καμπάνη: Ἡ κριτικὴ μας, μελέτη.

Σοφοκλέους: Ὀιδίπους ἐπὶ Κολωνῶν, μετάφρασις Ἡλίας Βουτιεριδῆ.

Τύραννος, μετάφρασις Α. Καμπάνη.

Γ. Ἀξιώτη: Τὸ Ὁδῆον Ἀθηνῶν.

Θ. Οἰκονόμου: Τὸ σύγχρονον θέατρον.

Αἰσχύλου: Χορηγόροι, Εὐμενίδες, μετάφρασις Ι. Γρυπάρη.

Ν. Καρβούνη: Ἡ Ρουμανικὴ φιλολογία.

Μ. Καλαμᾶ, Τριστάνου, Καρβούνη, Χαντζάρα, Καμπάνη κ. ἄ.: Ποιήματα.

Ι. Μελά: Ἡ ὕδρευσις τῶν Ἀθηνῶν καὶ οἱ κ. κ. Βαλαωρίτης καὶ Ἀντωνιάδης.

Πέτρον Ζητουνιάτη: Οἱ νεότουχοι ὡς ἐπαναστάται.

Μεταφράσεις ἔργων τῶν Φλωμπέρ, Στένδαλ, Γκαίτε, Ρενάν, Δ' Ἀννουάνσιο κ. ἄ.

ΔΡΑΧΜΗ 1